

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
Ústav bohemistiky

**K jazyku a stylu událostí let 1971 – 75
v československých denících (Rudé právo, Mladá
fronta, Svobodné slovo)**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Diplomant: Lenka Svobodová

Vedoucí diplomové práce: doc. PaedDr. Bohumila Junková, CSc.

České Budějovice

2008

ANOTACE

K jazyku a stylu událostí let 1971 – 75 v československých denících (Rudé právo, Mladá fronta, Svobodné slovo)

Diplomová práce se zabývá popisem jazykových prostředků užívaných v textech významných československých deníků v letech 1971 – 1975. První část práce stručně charakterizuje publicistický styl a vymezuje problematiku žurnalistiky. Samostatné kapitoly uvádějí stručný souhrn událostí let 1971 – 75 a přibližují historii a strukturu nejvýznamnějších československých deníků sledovaného období. Druhou částí – a také těžištěm práce - je vyhledání lexikálních prostředků užitých v textech: módních slov, klišé, frazeologismů, cizích slov atd. Práce se zaměřuje na popis těchto prostředků a na charakteristiku jejich využití v textu.

ANNOTATION

About a language and style of the events in the years 1971 – 75 in Czechoslovak journals (Rude pravo, Mlada fronta, Svobodne slovo)

This graduation thesis is focused on the description of the language methods used in the texts of the most significant Czechoslovak journals in the years 1971 – 1975. The first part of thesis gives a brief characteristics of the publicist's style and defines journalistic dilemma. Separated chapters give a brief summary of the events in the years 1971 – 75 and explain history and structure of the most significant Czechoslovak journals in the time of my observation. The second and also the most important part of my thesis is searching lexical methods used in texts: fashion words, cliché, phraseologisms, foreign words etc. Thesis is focused on the description of these methods and the characteristic of their practical use in the text.

Děkuji vedoucí své diplomové práce doc. PaedDr. Bohumile Junkové,
CSc. za cenné rady a trpělivost při zpracovávání tématu.

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

V Českých Budějovicích dne 24. 4. 2008

OBSAH

1. ÚVOD	6
2. CHARAKTERISTIKA PUBLICISTICKÉHO STYLU	7
2. 1 Funkce publicistického stylu	7
2. 2 Slohové postupy	8
2. 3 Útvary a žánry publicistického stylu	9
2. 4 Stylová norma publicistického stylu	12
2. 5 Automatizované a aktualizované prostředky.....	13
2. 5. 1 Automatizované prostředky	14
2. 5. 2 Aktualizované prostředky	15
3. ŽURNALISTIKA	17
3. 1 Z historie žurnalistiky	17
3. 2 Současné pojetí a úkoly žurnalistiky	18
3. 3 Žurnalistika v období socialismu a její úkoly	20
3. 3. 1 Základní principy žurnalistické tvorby	20
3. 3. 2 Úkoly žurnalistiky a zákl. atributy žurnal. práce	22
4. ČESKÁ SPOLEČNOST V LETECH 1971 – 1975	24
4. 1 Rok 1971	24
4. 2 Rok 1972	26
4. 3 Rok 1973	28
4. 4 Rok 1974	29
4. 5 Rok 1975	30
5. VÝZNAMNÁ PERIODIKA	32
5. 1 Rudé právo	32
5. 1. 1 Historie	32
5. 1. 2 Formální a obsahová stránka Rudého práva	33

5. 1. 2. 1 Vnější vzhled	33
5. 1. 2. 2 Obsahová stránka Rudého práva	34
5. 2 Mladá fronta	37
5. 2. 1 Historie	37
5. 2. 2 Formální a obsahová stránka Mladé fronty	39
5. 2. 2. 1 Vnější vzhled	39
5. 2. 2. 2 Obsahová stránka Mladé fronty	40
5. 3 Svobodné slovo	43
5. 3. 1 Historie	43
5. 3. 2 Formální a obsahová stránka Svobodného slova	45
5. 3. 2. 1 Vnější vzhled	45
5. 3. 2. 2 Obsahová stránka Svobodného slova	45
6. JAZ. – STYL. ROZBOR VYBRANÝCH TEXTŮ	49
6. 1 K analýze jazykového materiálu	49
6. 2 Módní slova	50
6. 3 Kliše	53
6. 4 Publicismy	56
6. 5 Frazeologismy a frazeologická spojení	58
6. 5. 1 Frazeologismy intenzifikační	58
6. 5. 2 Frazeologismy verbalizační	60
6. 5. 3 Frazeologismy konkretizační	63
6. 6 Odborná pojmenování	66
6. 7 Slova cizího původu	67
6. 8 Hodnotící pojmenování	70
7. ZÁVĚR	73
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	75
PŘÍLOHY	78

1. ÚVOD

O novinářích a informačních médiích obecně se hovoří jako o „sedmé velmoci“. Žurnalistika je dynamicky se rozvíjejícím oborem lidské činnosti a její vliv na společnost je značný. Autoři novinových textů by měli být vždy schopni orientovat ve společenském dění, ale především znát všechny prostředky, které se jim při genezi textů nabízí. Jejich správné použití společně s dávkou kreativity a invenčnosti je předpokladem pro dobře napsaný novinový článek.

Tato diplomové práce si vytkla za cíl popsat a charakterizovat jazykové prostředky užívané v textech nejvýznamnějších československých deníků let 1971 – 1975: Rudého práva, Mladé fronty a Svobodného slova. Text práce je rozdělen do několika oddílů.

Úvodní strany textu stručně charakterizují publicistický funkční styl a pokouší se srovnat současné úkoly žurnalistiky s pozicí tohoto oboru v sedmdesátých letech minulého století. Výčet nejvýznamnějších událostí sledovaných let, stejně jako deskripce jmenovaných periodik, tvoří teoretickou základnu pro abstrahování materiálů, které jsou v další části práce podrobeny lexikálnímu rozboru.

Tato nejdůležitější část práce se zaměřuje na lexikální prostředky typické pro novinové texty: módní slova, klišé, publicismy, frazeologická spojení, stejně jako na cizí slova a hodnotící prostředky. U vyhledaných pojmů je uvedena jejich funkce v textu; v rámci každé skupiny prostředků je provedeno samostatné shrnutí. Součástí práce je i soubor příloh, který obsahuje fotokopie vybraných novinových článků, jež sloužily jako materiál pro vyhledávání lexikálních prostředků.

Sedmdesátá léta se v dějinách profilovala jako období totality, kdy vládl přísný řád. Bude jistě zajímavé sledovat, jak se tato skutečnost odrazí v novinových titulcích významných českých deníků té doby.

2. CHARAKTERISTIKA PUBLICISTICKÉHO STYLU

2. 1 Funkce publicistického stylu

Publicistika je v současné době velmi významnou formou mezilidské komunikace. Její důležitost a vliv na lidskou populaci neustále narůstá.

Funkce publicistického stylu jsou velmi různorodé, hlavní je však úloha persvazivní. Publicistické projevy čtenáře a posluchače rovněž informují, obecně je vzdělávají, ovlivňují a přesvědčují, získávají, apelují na jejich intelekt, cit, volní složku. Funkční styl publicistický je stylem dynamicky se rozvíjejícím, produktivním; čerpá podněty (kompoziční, jazykové) z ostatních funkčních stylů.²⁾

Marie Čechová³⁾ rozlišuje 3 pojmy: **zpravodajství**, které se vyznačuje dobře propracovanou syntaktickou rovinou a důsledně spisovným vyjadřováním a jehož hlavní funkcí je funkce informativní; **publicistiku**, pro niž je charakteristické časté užití frází a jejíž hlavním úkolem je persvaze (přesvědčování a ovlivňování) a **žurnalistiku**, v jejíž stylové oblasti se informativní a persvazivní funkce spojují.

Styl psané publicistiky bývá také označován jako styl novinářský či žurnalistický. Prostřednictvím deníků, magazínů či zájmových časopisů mají čtenáři možnost seznámit se s aktuálními událostmi z nejrůznějších oblastí společenského i kulturního života. Na rozdíl od denního tisku se informace uvedené v časopisech a magazínech vyznačují širší časovou platností.

Mezi nejčastější útvary mluvené publicistiky patří televizní a rozhlasová zpravodajství, komentáře aktuálních událostí, besedy či politické debaty na určitá témata, interview s významnými osobnostmi, reportáže ze sportovních či kulturních událostí a nejrůznější publicistické pořady a magazíny. Lze sem ovšem zařadit také politické projevy, řečnická vystoupení nebo slavnostní řeči

¹⁾NOVOTNÝ, Jiří a kol.: *Mluvnice pro střední školy*. Praha: Fortuna, 1992, s. 16

²⁾ČECHOVÁ, M. a kol.: *Stylistika současné češtiny*. Praha: 1997.

pronášené při různých společensky významných příležitostech, ale také agitační a propagandistické projevy.

2. 2 Slohové postupy

Ve stylistice obvykle hovoříme o těchto základních slohových postupech:

- postup informační - nejjednodušší, podává fakta ve věcných souvislostech (místo, čas)
- postup popisný – popis vnějších znaků nějakého objektu, nebo pracovní postup nějakého děje. Důležitá je volba pořadí při popisu jednotlivých částí (začínáme nejdůležitějším, postupujeme k jednotlivostem)
- postup výkladový - vysvětluje podstatu jevu, naznačuje mezi nimi souvislosti a příčinné jevy
- postup vyprávěcí - vypráví děj, událost. Projevuje se zde snaha o zajímavost, upoutání čtenáře, napětí, pestrost, práce s dějovými prvky (zachování sledu událostí nebo retrospektiva, rámec atd.)
- postup úvahový (je součástí postupu vyprávěcího, někdy se ovšem vyděluje jako samostatný)- vyjadřuje vlastní názory na problém, využívá srovnání, hodnocení. V odborných tématech využívá výkladových postupů, v uměleckých naopak vyprávěcích.³⁾

³⁾ kolektiv autorů: *Slohové útvary jednotlivých funkčních stylů, slohové postupy* [online]. Vranov n. T. (Slovensko), 1999 [cit. 11. února 2008]. Dostupné z WWW: <http://referaty.hledas.cz/referat/20684/3/slohove-utvary-jednotlivych-funkcnich-stylu--slohove-postupy>

Podle řady stylistů, mj. i Jaroslava Hubáčka ⁴⁾, lze hovořit ještě o samostatném řečnickém postupu, který je typický pro útvary mluvené publicistiky. Jeho specifčnost spočívá ve volbě a využití jazykových prostředků.

Slohový postup je způsob podání a celkové zpracování určitého tématu – například způsobem řazení jednotlivých témat, charakteristickým výběrem jazykových prostředků atd. Pro zpracování téhož tématu lze volit různé slohové postupy. Autor textu se rozhoduje pro určitý slohový postup (nebo jejich kombinaci) se zřetelem k funkci textu či jeho adresátovi. Důležitým prvkem je přitom rozsah informací, které autor zamýšlí adresátovi podat, a také jejich pojetí. Teprve na tomto základě se autor rozhoduje pro určitou konkrétní formu vyjádření.

U některých z funkčních stylů je možno hovořit o slohových postupech, jež jsou pro dané styly charakteristické (např. u administrativního stylu dominuje slohový postup informační). Pro styl publicistický je naopak typické střídání či prolínání jednotlivých slohových postupů; záleží vždy na konkrétním ztvárnění a také užitém útvaru.

2.3 Útvary a žánry publicistického stylu

Pod tímto pojmem rozumíme vyhraněný typ jazykového projevu uspořádaný podle určitých pravidel, který má své charakteristické rysy. Slohové útvary se liší slohovými postupy, jež autor využil při jejich genezi, ale také např. formou zpracování (písemná - ústní).

Hovoříme o formálně i obsahově uzavřených kontextových celcích s ustáleným rozsahem, stavbou a charakterem jazykové výstavby.

Klasifikace útvarů a žánrů publicistického stylu se u jednotlivých autorů může lišit.

⁴⁾HUBÁČEK, Jaroslav: *Úvod do stylistiky českého jazyka*. Ostrava: PF BU, 1985.

styly nepublicistické na stránkách denního tisku – sem Bečka řadí především styly normativní (texty zákonů, vyhlášky úřadů apod.), styl odborný (odborné výklady), sloh získávací (propagační literatura, inzerce), styl umělecký (např. v novinách otištěné básně, povídky a další umělecké příspěvky) a také útvary do funkčních stylů nezařaditelné (žerty, vtipy, anekdoty, hádanky, rébusy, křížovky).

beletrizované útvary - podle Bečky tyto útvary vnášejí do novin určité nadlehčení, na rozdíl od výše jmenovaných útvarů dávají autorovi možnost expresivnějšího vyjádření, poskytují i prostor k lidovějšímu vyjádření. Díky těmto útvarům je do novin vnášeno jisté oživení. Mezi typické zástupce zařazuje Bečka fejeton, soudničku, glosu, kurzívu, sloupek, reportáž či cestopisné články.

Poněkud odlišné je rozdělení slohových útvarů a žánrů u Josefa Mistríka ⁶⁾, s jehož pojetím pracuje mj. i Jan Chloupek ve své publikaci *Stylistika češtiny*.

Mistrík rozlišuje celkem 3 skupiny slohových útvarů:

- a) **zpravodajské útvary** – jedná se o vlastní zpravodajství či informační útvary s propagačními či reklamními projevy. Mistrík k této skupině přiřazuje různé druhy zpráv (publicistická, krátká), ale také referát, komuniké, oznámení či inzerát.
- b) **analytické útvary** – vedle útvarů jako je glosa, recenze, úvodník, komentář k této skupině náleží i např. proslov, řeč, diskuze, polemika či debata

⁶⁾ MISTRÍK, Josef: *Štylistika*. Bratislava: 1985.

- c) **beletristické útvary** – jedná se o projevy, které mohou vykazovat příbuznost či podobnost s útvary uměleckými (črta, sloupek, reportáž či fejeton)

Většinu z těchto útvarů a žánrů lze nalézt na stránkách denního tisku, ačkoliv ne všem útvarům je věnována stejná pozornost. V denících bývá zpravidla největší prostor věnován různým druhům zpráv; existují také útvary, jež v novinách zaujímají své pevné místo (sloupek, komentář, glosa). Tato práce se ovšem zabývá zkoumáním denního tisku v letech 1971 – 1975, proto se k výskytu žurnalistických útvarů a žánrů v tomto období a také k jejich popisu blíže dostaneme v samostatné kapitole.

2. 4 Stylová norma publicistického stylu

Stylová norma publicistického stylu není jednotná, což vyplývá z odlišnosti útvarů a žánrů, které publicistika zahrnuje. Významnou roli hrají také specifika textů psaných a mluvených. Pro publicistiku je typické užívání rozličných, často protikladných výrazových prostředků (odborné - umělecké, hovorové - knižní, citově zabarvená slova - neutrální výrazy), dále pak internacionalismů a naopak jejich českých ekvivalentů či výrazů aktualizovaných a automatizovaných.

Široké spektrum jazykových prostředků užívaných v popisovaném funkčním stylu je důsledkem působnosti publicistiky v rozmanitých oborech a oblastech společenského, kulturního či sportovního života. Publicistika se musí přizpůsobovat rychlému rozvoji přírodních věd a technických objevů. V novinových článcích i multimediálních zprávách se často setkáváme s výrazy z oborů, jako jsou ekonomie či počítačové technologie apod. To jen dokazuje, že publicistika je dynamicky se rozvíjející oblastí.

Jazyk publicistiky je důsledně spisovný, ovšem z důvodů umělecké stylizace nebo větší autentičnosti textů se mohou objevit i hovorové výrazy či dialekty.

Texty denního tisku vznikají často ve velmi krátké době, přesto jsou nároky na jejich kvalitu a zpracování velmi vysoké. Užíváním ustálených spojení je čtenáři usnadněna orientace v textu. Také kompozice jednotlivých článků může být podobná.

Mluvené i psané texty mohou obsahovat také množství obrazových materiálů a příloh, grafy, tabulky či fotografie, které mají z hlediska persvasivního velký význam a přispívají k zatraktivnění celého textu. Významnou roli hraje i užití titulků.

Důležitou složkou stylové normy jsou i výrazové prostředky, jež lze rozdělit do dvou základních skupin: na prostředky automatizované a aktualizované.

2. 5 Automatizované a aktualizované prostředky

Už J. V. Bečka si všímá prostředků automatizovaných a aktualizovaných: „Pojmenování může býti v jazyce ustálené, běžné, obvyklé. Říkáme mu lexikální nebo též zautomatizované, zmechanizované. Pojmenování může však také býti nové, neobvyklé, může vystihovati představu v osobitém pojetí autorově a jen pro daný konkrétní případ. Takové pojetí se nazývá aktualizované. Svou účinností se pojmenování aktualizované značně liší od automatizovaného, a proto rozdíl mezi oběma druhy pojmenování má pro stylistiku zásadní důležitost. Pojmenování aktualizované, jež původně mělo ráz osobní, může se však časem ustálit a stát pojmenováním všeobecně běžným, lexikálním. Někdy je tento pochod zcela krátký a rychlý, někdy trvá dlouhou dobu. Naopak zase některá pojmenování zcela běžná se časem z jazyka vytrácejí a tím se pozměňuje jejich platnost a účinnost. Proto vedle pojmenování čistě lexikálních a čistě aktualizovaných je pestrá a bohatá stupnice pojmenování rázu přechodného.“⁷⁾

⁷⁾ BEČKA, J. V.: *Úvod do české stylistiky*. Praha: Nakl. ing. Roberta Mikuty, 1948, s. 27 – 28.

2. 5. 1 Automatizované prostředky

Prostředky automatizované jsou v publicistickém stylu zcela běžné. B. Havránek ⁸⁾ považuje za automatizované takové jazykové prostředky, které jsou užity v jazyce tak, jak je to běžné. Jsou všeobecně srozumitelné a není proto důvod, aby byly dále vysvětlovány. Také se vyznačují dobrou schopností včlenit se do jazykového systému. U automatizovaného spojení není zpravidla záměna mezi úmyslem autora a účinkem na adresáta možná. V určitém kontextu se ovšem podle Havránka může automatizované spojení stát aktualizovaným (a naopak).

J. Chloupek ⁹⁾ dělí automatizované prostředky do několika skupin:

- **výrazy vyjadřující solidaritu s dobou a společenským vědomím** (výrazy z oblasti politiky, vědy, obchodu, diplomacie, kultury či sportu: *privatizační fond, kupónová privatizace, dobře informované zdroje, systém evidence obyvatel* atd.)
- **ustálená obrazná vyjádření** (*peníze se přelévají do jiných oblastí, opozice se stala terčem drtivé kritiky politického protivníka*) – při jejich nadměrném používání může dojít k jejich lexikalizaci a pak jsou považována za novinářská klišé
- **povšechnost vyjádření** (výrazy se širokým obecným výrazem, pojmenování zobecňující a shrnující, v jejichž případě nejde o přednost vyjádření: *živly, masy, kruhy, členové, činitelé, shromáždění, pozorovatelé, zástupci* atd.)

⁸⁾ HAVRÁNEK, B.: *Studie o spisovném jazyce*. Praha: ČSAV, 1963, s. 41.

⁹⁾ CHLOUPEK, J.: *Dichotomie spisovnosti a nespisovnosti*. Brno: Univerzita J. E. Purkyně, 1986.

- **prostředky skladebné kondenzace** (patří sem vazby s nepůvodními předložkami, vazby genitivní a také výrazy s nepůvodními předložkami: *v zájmu, u příležitosti, v duchu, ve smyslu, za účelem* atd.)
- **nepravé věty vedlejší** – věty, jež mají sice formu vět vedlejších, ale po obsahové stránce není mezi nimi a větami, k nimž jsou připojeny, vztah podřadnosti, nýbrž vztah koordinace nebo prostá souvislost. Podle spojovacího výrazu je lze dělit na vzažné a spojkové (*Nebyl dodržen termín dodání, což se majitelům nevyplatilo*).

2. 5. 2 Aktualizované prostředky

Aktualizací rozumíme zvláštní, nové a ne zcela obvyklé užití jazykových prostředků. Ty umožňují zprostředkovat čtenáři nový pohled na skutečnosti již známé. Aktualizované prostředky na sebe v textu upozorňují, budí pozornost, jsou považovány za neobvyklé, neočekávané. Jejich cílem je překvapit, upozornit na něco, vyburcovat čtenáře k zamyšlení.¹¹⁾

Ve snaze ozvláštnit text může jeho autor použít prostředky morfologické (např. nespisovný tvar), syntaktické (např. elipsu predikátu), nejčastěji však lexikální.

B. Junková¹²⁾ ve svém příspěvku z olomoucké konference Spisovná čeština a jazyková kultura rozděluje aktualizované prostředky do několika skupin:

- nově utvořená obrazná pojmenování – často metaforické povahy (např. *praní špinavých peněz, potraviny už poskočily vzhůru* atd.)

^{11 - 12)} JUNKOVÁ, Bohumila: Jazykové aktualizace a automatizace v současné publicistice. In *Spisovná čeština a jazyková kultura. Sborník z olomoucké konference pořádané ve dnech 23. – 27. 8. 1993*. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 1995, díl druhý, s. 226 – 229.

- frazeologismy – i obraty z lidové frazeologie (různá přísloví, pořekadla, často s drobnými obměnami, např. *nechceme malovat věci narůžovo, stačí nám růžový tank, ODS vykopala válečnou sekyru* atd.)
- prostředky kondenzační – zde je nezastupitelná role shodného přívlastku, nahrazujícího často vedlejší větu (*inflační vajíčka, rozpočtová válka*)

Podle Junkové umožňují aktualizační prostředky osobitý a tvůrčí přístup autora k jazyku, posilují jeho osobnost a individualitu.

Jelínek ¹³⁾ pojímá problém aktualizace jako záměrnou odchylku od vyjadřování autora, jejímž užitím sleduje mluvčí nějaký zvláštní cíl. Podle Jelínka lze aktualizovat prvky všech gramatických úrovní spisovného jazyka. V oblasti lexikologie lze za aktualizované výrazy označit neologismy.

Aktualizované výrazy jsou neotřelé pojmenovávací prostředky, jejichž použitím se autor novinového textu snaží upoutat pozornost čtenáře, zaujmout ho, a tím také získat pro svůj názor. Jsou jedním z nejdůležitějších prostředků persvaze.

¹³⁾ JELÍNEK, M.: Konkurenty automatizované a aktualizované. In *Příruční mluvnice češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2003, s. 767.

3. ŽURNALISTIKA

3.1 Z historie žurnalistiky

Samotný pojem „žurnalistika“ definuje internetová encyklopedie WIKIPEDIE následovně: „Žurnalistika popisuje novinářské povolání i produkty této činnosti, které přinášejí informace o aktuálním společenském dění a poskytují komentáře, názory, souvislosti.“¹⁴⁾

Žurnalistika se začala mohutně rozvíjet na počátku novověku. Její vznik souvisí se zámožskými objevy a s rozmachem obchodu, kdy hodnota strategických informací značně stoupla. Mnozí z obchodníků si najímali profesionální dopisovače, kteří jim za úplatu posílali ručně psané zprávy ve formě dopisů. S objevem a rozšířením knihtisku došlo samozřejmě i k dalšímu vývoji v tomto nově vzniklém odvětví, kde se zprávy staly obchodním artiklem. Vynález knihtisku umožnil zrychlení „výroby“ takovýchto zpráv a tím také její masovější šíření.

Podle WIKIPEDIE¹⁵⁾ se pak především v 19. a 20. století hovoří o „zlatém věku žurnalistiky“, kdy se rozvíjela a posléze našla své uplatnění myšlenka „práva na informaci“. Zároveň je to také období, kdy došlo k diferenciaci žurnalistiky podle odvětví, kterými se zabývala (ekonomie, politika, společnost, zábava, kultura, sport). V dnešní době se k základnímu rozvrstvení přidávají stále další specializace – např. ekologická žurnalistika atd. Žurnalistika se stává dynamicky se rozvíjejícím odvětvím, je velmi žádaná i jako studijní obor. Se vznikem a nástupem nových technologií nalézá v současném světě také stále větší uplatnění.

¹⁴⁻¹⁵⁾ kolektiv autorů: *Žurnalistika* [online]. Praha, 2000 (poslední revize 2. 3. 2008), [citováno 11. února 2008]. Dostupné z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/%C5%BDurnalistika>

Baumert ¹⁶⁾ rozděluje etapy vývoje žurnalistiky (v jeho pojetí označované také jako “zrání“) do několika skupin:

- **období prežurnalistické**, přibl. do r. 1500;
- **období dopisovatelské**, přibl. od 16. do 2. pol. 18. stol.);
- **období spisovatelské**, přibl. od pol. 18. stol. do pol. 19. stol.;
- **období redakční**, od pol. 19. stol. do současnosti.

Rakušan Hans Pürer ¹⁷⁾ kromě těchto čtyř etap rozlišuje ještě tzv. **etapu redakčně – technické žurnalistiky**, která je typická elektronickým zpracováním textů. Pürer ji datuje od poloviny 70. let 20. století do současnosti.

3. 2 Současné pojetí a úkoly žurnalistiky

Žurnalistika jako specifická profesní činnost může být provozována jako svobodné povolání nebo v rámci zaměstnaneckého poměru u mediální organizace.

Dle Ireny Reifové ¹⁸⁾ lze žurnalistiku z hlediska mediálních studií a teorie sociální komunikace považovat za „specifickou podavatelskou činnost (s velkou mírou formálně organizačního zakotvení žurnalisty jako podavatele, komunikátora, značným zespolečenštěním jeho činnosti a vysoce rozvinutou

¹⁶⁾ BAUMERT, D. P.: *Die Entstehung des deutschen Journalismus. Eine sozialgeschichtliche Studie*. München, Berlin: Duncker & Humblot, 1928.

¹⁷⁾ PÜRER, H.: *Praktischer Journalismus in Zeitung, Radio, und Fernsehen: mit einer Berufs- und Medienkunde für Journalisten in Österreich*. Salzburg: Kuratorium für Journalistenausbildung, 1990.

¹⁸⁾ REIFOVÁ, Irena a kol.: *Slovník mediální komunikace*. Praha: Portál, 2004.

dělbou práce, která z jednotlivce činí součást kolektivního podavatele, byť je namnoze jeho kolektivní či týmová povaha zastřena deklarovaným autorstvím - - uvedením autora textu článku, fotografie či zpravodajského příspěvku).

Reifová ¹⁹⁾ vymezuje především tyto úkoly žurnalistiky:

- informovat veřejnost – podávat relevantní a nestranné informace
- reprezentovat veřejnost - žurnalistická produkce adekvátně nebo neadekvátně zaznamenává rozložení hlasů, názorů, přesvědčení, ideologií, hodnotových systémů ve společnosti

V současných demokratických systémech je žurnalistika chápána jako významný prvek rozvoje veřejné sféry a upevňování demokracie. Kromě již zmíněných úkolů, jež plní, lze také říci, že žurnalistika vykonává kontrolní roli ve vztahu k orgánům veřejné správy a institucím (v anglickém jazyce existuje pro tuto úlohu speciální označení – tzv. watch-dog role, česky přeložitelné jako role hlídacího psa).

Žurnalistika plní v každé zemi velmi významnou úlohu. Jako taková by si měla zachovat nezávislost, odstup, informace by měly být podávány pravdivě a nezaujatě. Jak však ve svém Slovníku mediální komunikace Reifová zmiňuje, „...z hlediska kritické teorie společnosti je žurnalistika vždy potenciálně propojena se zájmy vládnoucí elity, napomáhá udržování statu quo a šířením ideologie dominantní třídy brzdí vytváření rezistence ve společnosti a proces sociální změny.“ ²⁰⁾ Nejvíce lze toto propojení s vládnoucí mocí pozorovat v nedemokratických systémech, kde se žurnalistika stala velmi významným prostředkem k udržení a posílení moci.

^{19 - 20)} REIFOVÁ, Irena a kol.: *Slovník mediální komunikace*. Praha: Portál, 2004.

3. 3 Žurnalistika v období socialismu a její úkoly

Cílem této práce je prozkoumat a popsat jazyk a styl novinových článků z období let 1971 – 1975. Z historického hlediska je pro zmíněné roky charakteristická především nadvláda komunistické strany. Proto je i žurnalistická produkce touto dobou poznamenána, neboť se jedná právě o ten případ, kdy se žurnalistika stala jedním z nástrojů státní moci. Tvorba podléhala určitým pravidlům, existovala cenzura, jednotlivé deníky byly často přímo propagandistickými tisky politických stran, což napovídaly i podtituly uvedené pod hlavními názvy novin (např. Rudé právo – Orgán ústředního výboru Komunistické strany Československa, Svobodné slovo – List Československé strany socialistické – nositel Řádu práce).

Z dobových odborných textů zabývajících se žurnalistikou a novinářským stylem si lze alespoň částečně udělat představu o tehdejší pojetí žurnalistiky, jejích úkolech či hlavních myšlenkách.

4. 3. 1 Základní principy žurnalistické tvorby

Jan Barták ²¹⁾ hovoří ve svých skriptech o 3 základních principech žurnalistické tvorby. Jedná se o

- a) princip třídnosti, stranickosti – vyjádření světového názoru dělnické třídy a politiky strany; stranickost propagandy se přitom projevuje tím, že je neustále naplňována marxisticko - leninistickou ideologií, všechny nástroje ideově politického působení na masy jsou koordinovány

²¹⁾ BARTÁK, Jan: *Metodika a metody žurnalistické práce*. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 1986, s. 5.

- b) princip politického výběru informací – realizován v procesu tvorby informací, výběr informací je určován zájmy dělnické třídy a zájmy socialistické společnosti
- c) princip angažovaného výkladu faktů – umožňuje objasňovat pravý význam faktů

Podle Bartáka ²²⁾ lze z principu stranickosti a třídnosti vyvodit požadavek vědeckosti a pravdivosti přístupu k faktům a skutečnostem, které, „ ... ač subjektivně formulovány, odrážejí objektivní skutečnost. Je zárukou, že na stránky novin a časopisů, ani do vysílání rozhlasu a televize, neproniknou subjektivistická a voluntaristická stanoviska, nesprávná zevšeobecnění a interpretace.“

Základem uvedených principů je podle Bartáka ²³⁾ „ ...politický výběr informací a jejich angažované žurnalistické ztvárnění. Stranickost a vědeckost žurnalistiky je neoddělitelná od vědeckosti. Individuální a jedinečné je třeba vyvozovat ze všeobecného. Žurnalista se neorientuje na specifické zájmy jednotlivců, nýbrž vychází z relativně trvalých zájmů a potřeb dělnické třídy, případně jednotlivých diferencovaných skupin veřejnosti.“

V žurnalistické práci je třeba plně vycházet z reality, obecné vysvětlovat na konkrétním materiálu, nezaměňovat možnost se skutečností. Pokud žurnalistika respektuje tyto obecné a specifické zásady, má předpoklady stát se významným nástrojem společenského poznání, světonázorové výchovy a formování lidí k ideologickému zápasu za společenský, politický a ideový pokrok.

^{22 - 23)} BARTÁK, Jan: *Metodika a metody žurnalistické práce*. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 1986, s. 5.

Novináři pracují s informacemi různých druhů (sociální, politická, prognostická apod.), přičemž při samotné tvorbě žurnalistických textů je třeba vždy v první řadě sledovat politické cíle, které spoluurčují všechny ostatní cíle a prostupují jimi.

4. 3. 2 Úkoly žurnalistiky a základní atributy žurnalistické práce

Jak uvádí v své knize *Jazyk a styl novin* J. V. Bečka²⁴⁾, je úkol novin dvojí: informovat o tom, co se děje a hodnotit to, co je pro politický, hospodářský a kulturní život aktuální a v širokém rozsahu důležité, z hodnocení vyvozovat postoj a program jednání. Autor si také uvědomuje, že stylistická norma žurnalistiky je nezbytně poznamenána společenským vědomím své doby, ovšem její základ, mluvnická stavba jazyka, je jevem stálým.

Vymezíme-li tyto dva základní úkoly žurnalistické produkce, logicky se také omezí výběr jazykových prostředků užitých při jejich realizaci. Podle Bečky²⁵⁾ se pak novinářský styl soustředí na dva slohové druhy: na sloh informační (informuje) a na sloh úvahový (formuje, vychovává – má tedy úkol apelový). Důsledkem tohoto omezení je pak upozaděna stránka citová a expresivní, neboť by podle Bečky rušila základní úkol novin.

K dosažení úkolů, které před socialistickou žurnalistikou leží, lze používat širokou škálu metod (pro zajímavost: Barták mezi ně zahrnuje i tzv. metody přesvědčovací či metody ovlivňování příjemce). Předpokladem úspěchu je však respektování základních atributů žurnalistické práce.

^{24 - 25)} BEČKA, J. V.: *Jazyk a styl novin*. Praha: Vydavatelství a nakladatelství Novinář, 1973, s. 14 a 209.

Barták ²⁶⁾ je dělí takto:

- aktuálnost - zaměření na současnost, hodnocení historických událostí s konkrétním vztahem k současnosti
- univerzálnost – zaměření na nejširší oblasti společenského dění
- dokumentárnost – prezentace konkrétních ověřitelných faktů
- angažovanost – zabezpečuje stranický, třídní výběr informace v souladu s politickými záměry vydavatele
- publicita – „dialog“ s veřejností
- multiplicita – masové šíření projevů různými prostředky masové komunikace
- periodicitu a kontinuitu – umožňuje sledovat vývoj aktuální společenské reality kontinuálně
- operativnost – umožňuje uspokojovat potřebu veřejnosti dozvědět se o aktuálních událostech buď v souběhu času nebo s minimálními časovými ztrátami ve stručné formě
- institucionálnost – postihuje žurnalistiku jako ideově politickou instituci spjatou se zájmy těch či oněch tříd
- jednotnost ideově výchovného působení

Dodržováním těchto aspektů a zvolením vhodných metod práce mají socialističtí žurnalisté docílit obsahové kvality. Společně s promyšlenou výstavbou, věcnou a jazykovou zřetelností, přehledným uspořádáním a členěním textu stejně jako používáním gramaticky správných, stylisticky přiměřených výrazů a také správné terminologie bez použití nadbytečných cizích slov lze vytvořit opravdu kvalitní novinový článek.

²⁶⁾ BARTÁK, Jan: *Metodika a metody žurnalistické práce*. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 1986, s. 37.

4. ČESKÁ SPOLEČNOST V LETECH 1971 – 1975

Tato kapitola má za cíl dobu, jejíž novinová produkce je v diplomové práci podrobena zkoumání, přiblížit z nejrůznějších pohledů. Vybrány byly především události týkající se života v Československu; jsou-li zmíněny zprávy ze zahraničí, jedná se o informace velmi významné anebo důležité, jež se alespoň okrajově dotýkají života v Československu.

Po důkladném zvážení bylo přistoupeno k rozdělení událostí z jednotlivých let do následujících podskupin:

- politika
- společnost
- kultura
- sport
- ostatní události

4.1 Rok 1971

- politika

V lednu roku 1971 bylo zahájeno plnění pětiletého plánu, v pořadí již pátého, který měl za cíl rozvoj národního hospodářství československé společnosti. O této události a o průběhu plnění plánu byli obyvatelé informováni také prostřednictvím periodických tisků.

Pravděpodobně nejvýznamnější politickou událostí roku 1971 byl květnový XIV. sjezd KSČ, proklamovaný jako konsolidační. Samotnými představiteli KSČ byl také označován jako počátek všestranného rozvoje socialistické společnosti. Na tomto sjezdu byl Gustáv Husák zvolen prvním tajemníkem ÚV KSČ.

V listopadu téhož roku proběhly volby poslanců všech stupňů národních výborů, národních rad i obou částí Federálního shromáždění. Nově zvoleným předsedou Federálního shromáždění se stal Alois Indra.

- společnost

V lednu tohoto roku byla v Praze podepsána smlouva o dodávkách elektřiny ze SSSR do Československa. Dodavatelem se stal podnik Elektro Lvov.

V květnu došlo ke dlouhodobému snížení maloobchodních cen u více než 3 000 výrobků, což mělo za následek zvýšení výroby v řadě podniků.

- kultura

V květnu byl v Praze za přítomnosti zástupců z velvyslanectví SSSR, zastupitelství Svazu sovětských společností pro přátelství a kulturní styky se zahraničím a Společnosti sovětsko-československého přátelství slavnostně otevřen Dům sovětské vědy a kultury. Slavnostního aktu se vedle nejvyšších československých státních představitelů účastnil i Leonid Brežněv, generální tajemník ÚV KSSS.

V červnu proběhl VIII. ročník Mezinárodního televizního festivalu. Na závěrečné tiskové konferenci konané 22. 6. byly vyhlášeny výsledky všech soutěžních kategorií. Hlavní cenu získal československý pořad *Dlouhý podzimní den*.

- sport

Ve francouzském Lyonu se na únorovém šampionátu stal krasobruslařským mistrem světa československý reprezentant Ondrej Nepela.

Významnou sportovní událostí se jako každoročně stal i v té době největší a nejvýznamnější cyklistický závod světa – Závod míru. Závodníci v jedné z etap jako již tradičně zavítali i do hlavního města Československa.

V listopadu roku 1971 přeplaval František Venclovský poprvé kanál La Manche. Jeho první pokus z roku 1970 se nezdařil, ovšem po úspěch z roku 1971 se stal pokořitelem kanálu ještě jednou – v roce 1975.

- ostatní události

V Dětmovicích nedaleko polských hranic byla v únoru slavnostně zahájena výstavba tepelné velkoelektrárny. Plán výstavby počítal se čtyřmi energobloky o celkovém výkonu 800MW.

V květnu byl zahájen provoz na krátkém úseku první československé dálnice D1 z Prahy do Mirošovic směrem na Brno. Jeho výstavba byla započata již v roce 1967.

V tomtéž měsíci si naši státní představitelé u příležitosti konání XIV. Sjezdu KSČ prohlédli „letadlo nové éry“ – TU 144, o jehož koupi projevila ČSSR zájem.

4. 2 Rok 1972

- politika

Velmi významnou politickou událostí, která je v souvislosti s rokem 1972 zmiňována, je návštěva prvního tajemníka ÚV Komunistické strany Kuby a předsedy revoluční vlády Kubánské republiky dr. Fidela Castra Ruze.

V září téhož roku bylo zahájeno spojenecké cvičení ozbrojených sil Varšavské smlouvy „ŠTÍT 72“. Zúčastnily se ho jednotky Maďarské lidové armády, Národní lidové armády NDR, Polské lidové armády, Sovětské armády a Československé lidové armády.

- společnost

Historicky první ročník celorepublikové zemědělské výstavy „Země živitelka“ se uskutečnil v srpnu v Českých Budějovicích.

- kultura

V čele nově založeného Svazu československých spisovatelů, který byl založen na Dobříši, stanul československý spisovatel Jan Kozák. Uskutečnil se také VIII. všeodborový sjezd ROH v Praze.

V listopadu tohoto roku se československá kulturní veřejnost rozloučila se zesnulým básníkem Josefem Kainarem.

- sport

Zcela jednoznačně byly dominující sportovní událostí tohoto roku XX. letní olympijské hry v Mnichově. Olympijským vítězem se stal i světový rekordman v hodu diskem Ludvík Daněk, v zápase řeckořímském zvítězil další československá reprezentant Vítězslav Mácha. Celé olympijské dění bylo velmi poznamenáno útokem palestinské extremistické organizace „Černé září“, v jehož důsledku přišlo o život jedenáct izraelských sportovců. Olympijské hry byly poté krátce přerušeny.

Na zimních hrách v Sapporu získal zlatou medaili československý reprezentant v krasobruslení Ondrej Nepela.

- ostatní události

Na zkušebním okruhu u Cerhenic dosáhla lokomotiva E469.3030 rychlosti 219 km/h čímž byl vytvořen nový rychlostní rekord československé lokomotivy.

4.3 Rok 1973

- politika

V prosinci byla v Praze podepsána Smlouva o vzájemných vztazích mezi ČSSR a Spolkovou republikou Německo.

- společnost

Jako nový způsob evidence byla v Československu zavedena poštovní směrovací čísla.

- kultura

Československá televize při příležitosti oslav zahájení svého vysílání připravila pro své diváky překvapení v podobě barevného vysílání.

Taktéž československý rozhlas oslavil v tomto roce půlstoletí svého provozu. Při této příležitosti byli vyznamenáni nejlepší pracovníci československého rozhlasu.

- sport

Československý tenista Jan Kodeš se v červnu stal vítězem mužské dvouhry na slavném grandslamovém turnaji ve Wimbledonu.

- ostatní události

V Praze byl postaven a uveden do provozu Nuselský most. Stavba se stala součástí nově budované severojižní magistrály.

V říjnu byl také ukončen provoz na poslední úzkorozchodné trati na Ostravsku.

4. 4 Rok 1974

- politika

Při příležitosti „Dnů družby mezi Prahou a Moskvou“ zahájených 4. května zavítala do hlavního města pětičlenná delegace městského výboru KSSS Moskvy v čele s jejím tajemníkem L. I. Grekovem.

V červnu byly chváleny ratifikační zákony ke smlouvě o vzájemných vztazích mezi NSR a ČSSR.

- společnost

Podle statistik překonal v červenci roku 1974 počet obyvatel ČSSR hranici deseti miliónů. Desetimilióntou občankou se stala Irena Sedláčková narozená 16. července 1973. Při slavnostním aktu tzv. „vítání do života“ obdrželi rodiče holčičky z rukou ministra práce a sociálních věcí E. Hamerníka vkladní knížku s částkou 5 000 Kč.

- kultura

V Prostějově bylo tohoto roku založeno Hanácké divadlo. Později přesídlilo do Brna a bylo nadále známé jako Ha-Divadlo.

V květnu zemřel populární československý herec Jaroslav Marvan.

- sport

Československá reprezentantka ve vrhu koulí Helena fibingerová překonala poprvé ve své kariéře světový rekord ve vrhu koulí. Její rekordní zápis měl hodnotu 22,32 metru.

V srpnu se stala Martina Navrátilová amatérskou mistryní Evropy v tenise.

- ostatní události

Do provozu byl v Praze slavnostně uveden první úsek metra. Slavnostní zahájení provozu trasy C podzemní dráhy mezi Kačerovcem a Sokolovskou byl dlouho očekávanou událostí. Druhá trasa metra byla otevřena až v roce 1978.

4. 5 Rok 1975

- politika

Počátkem května navštívil Československo na pozvání ÚV KSČ předseda výkonného výboru Organizace pro osvobození Palestiny Jásir Arafat.

Ve Vladislavském sále Pražského hradu se na slavnostním shromáždění sešel Ústřední výbor KSČ. Na zasedání byl novým prezidentem ČSSR zvolen generální tajemník ÚV KSČ Gustáv Husák. Nově zvolený prezident několik dnů poté udělil svému předchůdci a členovi představenstva ÚV KSČ generálu Ludvíku Svobodovi Zlatou hvězdu ČSSR a třetí čestný titul hrdiny ČSSR, což byla nejvyšší státní pocta.

- společnost

ČSSR se stala signatářem Závěrečného aktu Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě. Zasedání se konalo v Helsinkách. Celé jednání bylo přitom zahájeno již v roce 1973 za účasti 33 zemí z Evropy, Kanady a USA.

- kultura

V tomto roce skutečně významných kulturních událostí skutečně velmi málo. Zmínit lze snad jen vznik Havlovy hry Audience a také skutečnost, že do pařížského exilu odchází československý spisovatel Milan Kundera. Tehdejší tisk však o obou událostech z pochopitelných důvodů neinformoval.

- sport

Nejdůležitější sportovní událostí roku se stala bezesporu československá spartakiáda konaná v červnu za účasti 180 000 cvičenců z celé republiky. O přípravách na ni a průběhu jednotlivých finálových soutěží Svazarmu informovala média již dlouhé měsíce před samotným vyvrcholením této sportovní události.

- ostatní

V Praze byl otevřen největší československý obchodní dům – Kotva. Byly také dokončeny práce na posledních blocích tepelných elektráren v Dětmovicích a Tušimicích. Jejich slavnostní uvedení do provozu se neobešlo bez účasti významných státních představitelů.

5. VÝZNAMNÁ PERIODIKA

5. 1 Rudé právo

5. 1. 1 Historie

Deník Rudé právo byl založen v roce 1920; vůbec první číslo Rudého práva vyšlo 21. září 1920 (tento den byl pak za komunistického Československa slaven jako „Den tisku, rozhlasu a televize“). V roce 1948 došlo ke sloučení sociálnědemokratické a komunistické strany, v důsledku čehož bylo zastaveno vydávání sociálně demokratického deníku Právo lidu. Rudé právo v záhlaví a v tiráži uvádělo vedle čísla ročníku Rudého práva i číslo ročníku Práva lidu, čímž vyjadřovalo, že se považuje za nástupce obou periodik. V období 1948 – 1989 bylo Rudé právo deníkem s nejvyšším nákladem (přesahujícím dva milióny výtisků) a sehrávalo klíčovou roli v ideologické propagandě.

Po roce 1989 se zaměření listu pod vedením prvního „nekomunistického“ šéfredaktora Porybného začalo vzdalovat jak KSČ, tak komunistické ideologii jako takové. Podtitul „Deník KSČ“ byl pouze nahrazen obecnějším „levicový list“.

Od 1. ledna 1991 začal Zdeněk Porybný vydávat Rudé právo jako soukromý vydavatel. Dne 18. září pak 1995 uskutečnil závěrečný transformační krok, který se již delší dobu očekával – přejmenoval deník na Právo. Noviny se profilují jako levicově orientovaný deník a obecně se považují za periodikum, které je blízké politice sociální demokracie.²⁷⁾

²⁷⁾ kolektiv autorů: *Právo (deník)* [online]. Praha, 2003 (poslední revize 28. 3. 2008), [citováno 2. února 2008]. Dostupné z WWW: http://cs.wikipedia.org/wiki/Rud%C3%A9_pr%C3%A1vo

Současným šéfredaktorem je stále Zdeněk Porybný. Vlastnická struktura vydavatele není zveřejněna, podle údajů z různých zdrojů však Zdeněk Porybný vlastní více než 90 % akcií společnosti a z tohoto důvodu je Právo považováno za jediný deník v českých rukou.

5. 1. 2 Formální a obsahová stránka Rudého práva

5. 1. 2. 1 Vnější vzhled

Rudé právo se v letech 1971 – 1975 skládalo ze čtyř listů formátu A2, mělo tedy celkem 8 stránek. Vycházelo šestkrát týdně, v sobotu navíc s šestnáctistránkovou víkendovou přílohou Haló, sobota. Cena jednoho výtisku byla 50 haléřů.

Vzhled úvodní stránky je u novin vždy velmi důležitý (především z důvodu upoutání čtenářovy pozornosti). Prvnímu listu dominoval samozřejmě název tiskoviny – Rudé právo. Poněkud menším písmem byl pak pod názvem uveden nápis „Orgán ústředního výboru Komunistické strany Československa“ jako vydavatel těchto novin. V pravém horním rohu novin jsme mohli kromě data vydání, ceny novin a označení ročníku a čísla nalézt také heslo „Proletáři všech zemí, spojte se“.

Rudé právo v období let 1971 – 1975 vycházelo samozřejmě v černobílém provedení. Psaný text převažoval nad fotografickým materiálem, i když obrazový materiál jako doprovod k psanému textu se již také používal, ovšem ne v tak hojné míře, jakou považujeme za samozřejmou v dnešní době. Některé z článků byly doprovázeny také kreslenými vtipy nebo karikaturami (s tím se mohl čtenář setkat především v sobotní příloze, která byla, co se týče grafického ztvárnění, velmi pestrá. Vyplývalo to zřejmě také z její funkce (víkendová příloha měla být jakýmsi odlehčením, čtením k oddechu, zábavě i poučení – viz obsahová stránka Rudého práva).

Jednotlivé články byly uvedeny titulky psanými odlišnou velikostí i řezem písma, objevovaly se také podtitulky či mezititulky členící text na logicky uzavřené celky, čímž napomáhaly lepší orientaci v textu.

Obsahové stránce jednotlivých textů byla vždy přizpůsobena stránka grafická (např. u krátkých zpráv ze světa, zpracovaných pouze heslovitě, byly použity odrážky pro lepší grafické rozlišení). Zažité a předem dané bylo také rozvržení jednotlivých zpráv (zprávy z domova – první až třetí stránka, zprávy ze světa na stránce čtvrté, pátá a šestá stránka kulturní tipy, články na aktuální témata, inzerce, reklamy, poslední stránka vždy sport). Při významné události se toto rozvržení mohlo samozřejmě pozměnit, noviny pak reagovaly na aktuální politické dění změnou obvyklého obsahu a tím i rozvržení jednotlivých článků a rubrik (např. během 10. kongresu MSS v Bratislavě v únoru roku 1971 vycházely po několik dní v Rudém právu přetištěné projevy významných politických činitelů).

V pravém horním rohu každé stránky bylo uvedeno datum vydání, vlevo dole pak číslo stránky psané arabskými číslicemi. Pod textem na osmé stránce následovala třířádková tiráž psaná drobným písmem.

5. 1. 2. 2 Obsahová stránka Rudého práva

V následujícím oddíle se krátce zmíníme o jednotlivých rubrikách, které se v Rudém právu ve zkoumaném období objevovaly. Noviny vycházely šestkrát týdně, v sobotu navíc s přílohou **Haló, sobota**. Přestože jsme již naznačili, že struktura a obsahové zaměření jednotlivých stránek Rudého práva byly již předem celkem jasné a ustálené, pro lepší přehlednost se o obsahu čísel z jednotlivých dnů v týdnu zmíníme jednotlivě.

Pondělí – pátek

Pondělní vydání bylo vždy poněkud odlišné od ostatních dní, neboť shrnovalo události, které se staly během víkendu. Tato skutečnost se ovšem

neprojevila na rozsahu čísla, nýbrž právě na zmiňovaném obsahovém rozvržení. Pondělní vydání Rudého práva bylo tedy také osmistránkové, ovšem na rozdíl od ostatních dní byly sportovním událostem věnovány namísto jedné stránky (8) strany dvě (7 a 8).

První straně Rudého práva dominoval kromě samotného názvu vždy úvodní článek uvozený výrazným titulkem a doplněný fotografií, po jehož pravé i levé straně byly vždy zmíněny kratší zprávy z domova (Např. *Vzroste výměna zboží s Rumunskem* – RP, 1. 2. 1971) a ze sportu, které byly následně podrobněji rozebrány na „sportovní“ dvoustránce.

Kromě toho obsahovala první pondělní stránka také rubriky s názvem **Rozhovor na pondělí** (např. *Učitel – osobnost. Rozhovor s Olgou Baumgartnerovou, nositelkou titulu Vzorná učitelka* - RP, 1. 2. 1971) a **Z reportérova nedělního zápisníku** (např. *Hrochoťských sto procent* – RP, 1. 2. 1971), což byl útvar na pomezí reportáže a komentáře.

Druhá strana byla každý den v týdnu taktéž věnována dění z domova a obsahovala rubriky jako **Na aktuální téma** (komentáře k aktuálním událostem – např. *Náročná měřítka* – RP, 1. 2. 1971), **Dálnopisem, poštou, telefonem** (stručné informace z celé ČSSR, jednořádkové, organizované do sloupku a uvozené odrážkami), **Neděle na výstavě** (poznámka o právě proběhnuvší výstavě, koncertě atd.), **Nad týdenní poštou, Světem kultury** (taktéž jednořádkové zprávy uvedené heslovitě a uvozené odrážkami), **Předpověď počasí, Černá kronika, ...na patnáct minut** (křížovka).

Třetí strana byla z poloviny věnována seriálu na určité téma (např. *O formování a činnosti pravicových seskupení ve straně* – RP, 1. 2. 1971), kromě toho se zde vždy objevily další útvary typické pro publicistický styl, jako např. sloupek nebo fejeton, a také rubrika **K článkům v Rudém právu** (určena pro reakce odborníků na články uveřejněné v RP a týkající se oboru jejich činnosti).

Na straně čtvrté mohli čtenáři nalézt informace o dění ve světě a to v rubrikách **Svět a čas** (spíše komentáře k aktuálnímu dění ve světě, např. *Naftové země versus monopoly* – RP, 1. 2. 1971), **24 hodin v zahraničí** (krátké, heslovité informace, uvozené odrážkami pro lepší orientaci) a díle

v nejrůznějších kratších zprávách, např. také od vlastního washingtonského zpravodaje Rudého práva.

Strany pět a šest nebyly, co se týče obsahové stránky, nijak pestré, kromě rubriky **Na teoretické téma** (polemika, komentáře – např. „*Přehodnocování*“ marxismu – RP, 1. 2. 1971) se zde objevovaly inzeráty, reklamy, nabídky pracovních míst či nejrůznější oznámení.

Na stránkách sedm a osm se čtenáři mohli seznámit se sportovními událostmi uplynulého víkendu v rubrikách **Droby z domova a ciziny** (krátké, heslovité zprávy), **Kolem kulatého míče** (fotbal), **Procházka zahraniční kopanou** (zahraniční fotbal), **Na strunách raket** (tenis), **Řádky psané tretrami** (atletika). Tyto rubriky dále doplňovaly nejrůznější zprávy z široké škály sportovních odvětví. Zajímavá je rubrika **Rohový kop**, vždy věnovaná jednomu sportovnímu odvětví. Tyto články se objevovaly vždy v souvislosti s nějakou významnější sportovní událostí konanou na území ČSSR a mapujícími historii tohoto sportu u nás a také nejlepší výsledky našich sportovců. Vždy byla pak uzavřena aktuálními výsledky z probíhajících turnajů (např. v RP ze dne 1. 2. 1971 byla rubrika Rohový kop věnována stolnímu tenisu). Poslední stránka obsahovala i program vysílání televize a rozhlasu a také **Sázkový týden** s informacemi o výsledcích zápasů či vylosování peněžních výher Sazky a Sportky.

Sobota

Také sobotní vydání se od ostatních dní ničím nelišilo, pouze strana 5 obsahovala rubriku **Kam za kulturou**, podávající stručný přehled kulturních událostí na celý následující týden (rozhlas, televize, divadla, výstavy). Zajímavostí sobotního vydání Rudého práva byla víkendová příloha **Haló, sobota**. Rozsah přílohy byl šestnáct stran formátu A3, kromě standardní černé barvy písma se zde objevuje i barva červená (na okrajích a orámování novin).

I příloha **Haló, sobota** obsahovala na úvodní stránce příspěvek na aktuální téma, další strany obsahovaly různé články, reportáže, medailonky

významných osobností, stránky pro děti a mládež **Kosmík**, rady pro ženy (stříhy šatů, recepty, triky pro hospodyňky, rubriky o zahradničení), ale také populárně naučné příspěvky, rady pro kutily, vtipy (i kreslené), anekdoty, křížovky, roháčky, buňkovky a také inzerci. Příloha také přetiskovala ukázky z děl soudobých autorů a jejich knižních novinek.

5. 2 Mladá fronta

5. 2. 1 Historie

Během 2. světové války se v ilegálním spolku Hnutí mládeže za svobodu zrodila myšlenka vzniku mládežnického vydavatelství. Historie novin Mladá fronta potažmo stejnojmenného nakladatelství, se datuje od května 1945, kdy již zmínění aktivisté obsadili dříve vyhlédnutou tiskárnu v Panské ulici v Praze, v níž byl za 2. světové války vydáván německý deník Prager Tagblatt, a ještě týž měsíc začali vydávat vlastní noviny. Samotný název byl inspirován jménem předválečného časopisu levicových studentů Mladá kultura. Prvním šéfredaktorem Mladé fronty se stal básník Jaromír Hořec, mezi další redaktory patřil např. i František Listopad nebo režisér Jan Grossmann. Členy redakce byli lidé různého politického smýšlení a stranické příslušnosti – nestraníci, komunisté, lidovci, sociální demokrati nebo národní socialisté.

Kromě deníku Mladá fronta začalo nakladatelství Mladá fronta vydávat také další tisky – týdeník My 45, literární měsíčník Generace, studentský časopis Středoškolák a časopis Junáci, vpřed.

Komunistické straně však proklamovaná nestrannost deníku velmi vadila. Situace se vyhroutil po zestátnění tiskáren roku 1953, kdy se deník Mladá fronta stal účelovým zařízením při Ústředním výboru Československého svazu mládeže, od roku 1964 byl pak hospodářským zařízením. V roce 1970 se stal deník orgánem Ústředního výboru Socialistického svazu mládeže. Ten byl také jeho přímým vydavatelem a stejnojmenné vydavatelství na jeho vydávání ztratilo práva. Té době již vycházel deník Mladá fronta v nákladu přes 300 000

výtisků, čímž se stal čtvrtým nejčtenějším periodikem v ČSSR (po Rudém právu, Zemědělských novinách a Práci).

Po revoluci roku 1989 si redaktoři MF vymohli, aby již od pondělí 20. listopadu mohli podávat relativně pravdivé informace o událostech v zemi, zatímco ostatní média zprávy stále ještě ignorovala nebo bagatelizovala. I přesto bylo ještě mnoho materiálů cenzurováno vedením novin.

V důsledku událostí listopadu 1989 se podtitul novin změnil na „deník československé mládeže“, od 1. ledna 1990 se vydavatelem novin stalo opět nakladatelství Mladá fronta.²⁸⁾ V polovině tohoto roku vznikla akciová společnost MaF, kterou založilo 64 píšících redaktorů Mladé fronty. Došlo k privatizaci novin, ty přestaly vycházet pod záštitou nakladatelství Mladá fronta, redaktoři rozvázali s nakladatelstvím smlouvy a o několik dnů později začaly vycházet noviny s pozměněným názvem - Mladá Fronta DNES, jejichž vydavatelem se stala společnost MaF. Celá situace kolem privatizace novin byla a stále je velmi nepřehledná a komplikovaná, mnozí místo o privatizaci hovoří o „vytunelování“, došlo také k policejnímu vyšetřování. V roce 1991 se MaF spojila s francouzskou firmou Socpresse a vznikla společnost MaFra a. s.. Od roku 1995 je tato společnost majetkem německého koncernu Rheinisch – Bergische Druckerei- und Verlagsgesellschaft, GmbH.

Kromě centrální redakce v Praze má deník Mladá fronta 14 regionálních poboček. Šéfredaktorem je Robert Čásenský.

²⁸⁾ kolektiv autorů: *Mladá fronta* [online]. Praha, 2003 (poslední revize 1. 2. 2008), [citováno 15. března 2008]. Dostupné z WWW: http://cs.wikipedia.org/wiki/Mlad%C3%A1_fronta

5. 2. 2. Formální a obsahová stránka Mladé fronty

5. 2. 2. 1 Vnější vzhled

Za standardní cenu 50 haléřů si mohl čtenář v letech 1971 - 1975 zakoupit každý den v týdnu kromě neděle osmistránkové vydání deníku Mladá fronta. Sobotní vydání Fronty bylo navíc bohatší o šestnáctistránkovou víkendovou přílohu s názvem **52 víkendů Mladé fronty**. Toto rozšířené vydání bylo ovšem dražší - čtenáři za obsáhlejší noviny zaplatili 1 Kčs.

Formální koncepty jednotlivých tiskovin si byly ve sledovaném období velmi podobné. Stejně jako u Rudého práva (a jak se s tím setkáme ještě u Svobodného slova), i u Mladé fronty je rozvržení grafické i obsahové prakticky totožné, noviny se od sebe liší snad jen názvy jednotlivých rubrik. Úvodní stránka Mladé fronty vévodí samozřejmě název novin - Mladá fronta – uvedený v pravém horním rohu stránky. Název je psán malým psacím písmem, bíle na černém podkladu v rámečku. Pod názvem je uveden podtitul *Deník ústředního výboru socialistického svazu mládeže*. Údaje o datu vydání, ročníku a čísle jsou uvedeny v levém horním rohu – drobnějším písmem, ale v úrovni hlavního titulu. Zajímavostí může snad být uvedení nejen samotného data vydání, nýbrž také dne – tento údaj, psaný velkým tiskacím písmem, se objevuje v levé části horní poloviny úvodní strany a opticky předchází hlavnímu názvu (např. PONDĚLNÍ mladá fronta).

Jestliže Rudé právo vycházelo pouze v černobílé úpravě, objevuje se v Mladé frontě v poměrně značné míře i barva červená a to na první a poslední stránce v nadpisech některých článků. Co se týká titulků – kromě toho, že se střídají titulky v provedení černém s těmi červeně psanými, střídá se také typ a velikost písma, kterým jsou jednotlivé nadpisy psány. Rozmanitý vzhled titulků, použití výrazné barvy stejně jako užité obrazové materiály (zejména fotografie, ale také obrázky či karikatury) přispívají k vizuální atraktivitě celých novin.

I Mladá fronta má své pevné obsahové rozvržení. Čtenář, který se zajímá především o dění z domova, zalistuje nejprve na první až třetí stranu, milovník sportu na strany 7 a 8. Strany čtyři a pět bývají obvykle plné událostí ze zahraničí, následující dvojstrana je věnována inzerci a reklamám. Stejně jako v jiných tiscích té doby bylo ale možné toto fixní rozvržení obsahové stránky novin pozměnit: dělo se tak v důsledku zvláštních událostí, pokud probíhalo v ČSSR nějaké důležité jednání či se stala významná událost, šel obvyklý koncept stranou a deník přinášel přetištěné projevy politických činitelů či komuniké z jednání (např. MF z 30. 5. 1975, kdy se na zasedání ÚV KSČ stal nově zvoleným prezidentem Gustáv Husák). Na poslední, osmé stránce dole pod čarou se nacházela pětiřádková tiráž.

5. 2. 2. 2 Obsahová stránka Mladé fronty

Po obsahové i formální stránce se o velkých rozdílech mezi jednotlivými zkoumanými periodiky hovořit nedá. Také Mladá fronta vycházela standardně v osmistránkovém provedení, v sobotu rozšířeném o přílohu *52 víkendů Mladé fronty*.

Pondělí - pátek

Vzhledem k tomu, že v neděli noviny nevycházely, bylo pondělní vydání Mladé fronty obsáhlejší. Neprojevilo se to ovšem na rozsahu, nýbrž na obsahu čísla. Jediným znatelným rozdílem bylo zvětšení rozsahu rubrik podávajících informace ze sportu. Toto bylo způsobeno tím, že o víkendu se obvykle odehrávala fotbalová utkání 1. československé ligy, ale také zápasy lig nižších. Stejně tak byl víkend bohatý i na jiné sportovní události, proto byl těmto zprávám kromě stran 7 a 8 dle potřeby věnován i prostor na části strany 6, kde se jinak obvykle objevovaly inzeráty.

První strana byla charakteristická nejen názvem, který jí opticky dominoval, nýbrž také úvodní fotografií, která vždy doplňovala hlavní zprávu.

Ta byla obvykle na první straně uvedena neúplně, její pokračování bylo možno číst na straně druhé nebo i třetí. Pevnou součástí první strany Mladé fronty byl **Náš sloupek**, který se objevoval na tomto místě každý den. Autor v něm reagoval na aktuální téma či událost, článek byl psaný kurzívou a jeho rozsah činil zhruba jen 100 slov. Kromě toho však neobsahovala první strana žádné zvláštní rubriky, byla plná zpráv především z domova, ale také ze světa (pokud byla informace opravdu důležitá nebo ve vztahu k ČSSR). Tyto články byly, stejně jako hlavní zpráva, mnohdy neúplné a pokračovaly na některé z dalších stran.

Druhá strana obsahovala kromě dokončení článků z úvodní strany také rubriku **Přečetli jsme za vás**, ve které byly uváděny zajímavé zahraniční události tak, jak o nich informovala zahraniční média (mezi nimi i Washington Post, Neues Deutschland, L'Humanité, či ruská Pravda a bulharský deník Rabotničesko delo). Oddíl s nadpisem **Krátce** informuje ve zkratce o dění v ČSSR.

Strana třetí informuje o dění v ČSSR, ovšem již ne formou strohých zpráv: přináší spíše zajímavosti domácích událostí (např. *Rybářský šestiboj* – MF, 18. 6. 1973), dopisy čtenářů, ale také např. zápisky zahraničních dopisovatelů, na rozdíl od strany následující spíše plné zahraničních zajímavostí a postřehů z ciziny. Také na této straně se objevují stabilní rubriky – **Obzory vědy a techniky** ve formě krátkého sloupku pojednávajícího o aktuálním tématu, a také **Víte o tom?** – obsahující krátké zmínky o zajímavostech z celého světa.

Čtvrtá strana se zabývá děním ve světě. Jedná se o delší zprávy, reportáže zahraničních reportérů, ale také stručné souhrny méně důležitých událostí (**Krátce ze světa**). Mohla se zde objevit také **Černá kronika** či okénko pro luštitel, stejně jako program na večerní vysílání televize a rozhlasu, ovšem zmíněné rubriky byly pohyblivé a někdy je bylo možno nalézt také na stranách 2 nebo 3.

Pátá a šestá strana obsahují inzerci, reklamy a nabídky práce.

Poslední dvě strany jsou obvykle věnovány sportu, v pondělním vydání se k nim přidává i část strany šesté. Na ní byly většinou uvedeny tabulky nižších fotbalových soutěží, dále stručné výsledky nižších soutěží, v rubrice **Vyšlo vám to?** našel čtenář informaci o tažených číslech Sportky a Sazky, oddíl **Stručně** ve zkratce přinášel zprávy především ze zahraničního sportu. Strany 6 a 7 jinak podávaly obsáhlejší informace o dění ve sportu pod souhrnným názvem **Sport MF**. Nelze hovořit o stálejších rubrikách, neboť vše bylo závislé na sportovním odvětví, jehož sezóna právě probíhala. Tyto stránky pak přinášely kompletní výsledky zápasů, ale také doplňující informace – např. během sezóny fotbalové ligy se v rubrice **Liga v číslech** mohli čtenáři dozvědět údaje o počtu diváků na zápasech celého kola, o nejlepších střelcích kola i celkové situaci v tabulce střelců, stejně jako o rozlosování zápasů následujícího kola. Průběžné výsledky a situaci na prvních místech mohli fanoušci fotbalu sledovat díky **Ligové tabulce**. Rubrika **Mne se to týkalo** přinášela zajímavý pohled na domácí sportovní událost, kde komentář redaktora byl spojen s krátkým rozhovorem (např. se sportovcem nebo trenérem). Pod názvem **Krok za krokem** se skrýval článek ve formě reportáže z nějaké regionální sportovní události.

Sobotní vydání Mladé fronty obsahovalo obvyklé rubriky. Jedinou výjimkou byl program vysílání rozhlasu a televize na celý následující týden, informace o konaných výstavách a jiných kulturních událostech, kterým bylo věnován prostor na stranách 6 či 7, kde se jinak objevovala inzerce.

Zvláštnosti sobotního vydání byla zcela jistě víkendová příloha **52 víkendů MF**, která měla rozsah 16 stran a byla koncipována tak, aby si každý čtenář přišel na své. Články víkendové přílohy reagovaly na zajímavé aktuální téma (nepolitické), přinášely rady pro domácnost (zejména pro ženy byly určeny články o vaření, módě či ručních pracích), pro kutily, zahrádkáře či informace z automotoristické oblasti. Autoři příspěvků se také snažili přiblížit čtenářům soudobé technické a vědecké poznatky populárně naučnou formou. Příloha obsahovala i stránky určené dětem plné zábavy, ale také soutěží, o jejichž výsledcích se mohli malí čtenáři dočíst zpravidla již v následujícím

vydání víkendové přílohy. K oddechu a zasmání sloužily vtipy, často také kreslené, a také křížovky, které obvykle vyplňovaly poslední dvě strany přílohy. Nezbytnou součástí **52 víkendů s MF** byla také inzerce.

5. 3 Svobodné slovo

5. 3. 1 Historie

Dějiny novin jsou úzce spjaty se vznikem a historií České strany národně sociální. Ta vznikla v roce 1897 odštěpením vlastenecky orientované části od jednotného dělnického hnutí. Po vzniku ČSR v roce 1918 přijala název Československá strana socialistická, v roce 1926 se však i tento název změnil – na Československou stranu národně socialistickou. Zpočátku velmi úzce spolupracovala s Československou sociální demokracií, uvažovalo se o sloučení obou stran, ovšem kvůli programovým rozdílům k tomu nikdy nedošlo. Národní socialisté byli oporou demokratické republiky a podporovali prezidenta Masaryka, mezi jejich přední představitele patřil např. i Edvard Beneš. Po 2. světové válce byla strana obnovena, společně s Československou stranou lidovou představovala nejvýraznější opozici proti KSČ. Po převratu v únoru 1948 byla strana „zbavena“ demokraticky orientovaných představitelů a jako Československá strana socialistická plnila až do roku 1989 úlohu loutkové strany komunistů. Souběžně s ní však existovala i exilová Československá národně socialistická strana.²⁹⁾

Ústředním tiskovým orgánem národně sociální strany byl deník České slovo. Vznikl v roce 1907, jeho činnost byla ovšem se začátkem 1. světové války pozastavena. Ke znovuobnovení činnosti došlo roku 1918.

²⁹⁾ kolektiv autorů: *České slovo* [online]. Praha, 2005 (poslední revize 6. 1. 2008), [citováno 22. května 2008]. Dostupné z WWW: http://cs.wikipedia.org/wiki/%C4%8Cesk%C3%A1_strana_n%C3%A1rodn%C4%9B_soci%C3%A1ln%C3%A1

Tisk podporoval demokratické hnutí soustředěné kolem postavy prezidenta Masaryka a také osob Edvarda Beneše či Václava Klobáče. Ve válečných letech 1939 – 1945 se noviny objevovaly pod názvem Národní souručenství, od roku 1945 vycházely pod změněným názvem už jako Svobodné slovo.

Po revoluci v roce 1989 začalo Svobodné slovo jako první otiskovat necenzurované informace (na rozdíl od Mladé fronty, jejíž redaktoři si vymohli právo na podávání některých nezkreslených informací, ovšem stále ještě se nejednalo o noviny, které by byly od úplné cenzury oproštěny). Symbolickou se zdála být skutečnost, že Václav Havel poprvé promluvil k tisícům shromážděných lidí právě z balkonu budovy Melantrichu na Václavském náměstí, kde mělo sídlo stranické vydavatelství Melantrich, které vydávalo Svobodné slovo až do roku 1998.

Následující roky v historii deníku byly velmi chaotické. Nejprve došlo k zadlužení politické strany, která Svobodné slovo vydávala, a proto byly noviny v roce 1998 prodány firmě N-tisk. To už ale opět jako České (na Moravě Moravské) slovo, neboť k tomuto názvu se periodikum vrátilo již dva roky předtím. O d doby prodeje firmě N-tisk je Slovo obsahově i graficky téměř totožné se Zemskými novinami, které vydávala tatáž firma. Tímto počínáním se snažil N-tisk ušetřit náklady na provoz obou deníků, začal také propouštět redaktory, což obojí dohromady bylo vůbec první známkou krachu Slova. V roce 2001 se opět mění název (Pražské slovo), aby 2. 1. 2002 došlo k definitivnímu zániku novin sloučením deníku s Večerníkem Praha.³⁰⁾

Významnou osobností, která byla spojena s velkou částí historie Svobodného slova, byl spisovatel Jaroslav Foglar, který zde měl možnost otiskovat své povídky již ve 20. letech minulého století jako začínající autor.

³⁰⁾ HROMÁDKA, Tomáš: *Deník s názvem " Slovo " zcela zmizel z českého mediálního trhu* [online]. Praha, 2002, [citováno 22. května 2008]. Dostupné z WWW: <http://bohousek.novinar.cz/aktualne/article.php?sid=2001032312>

5. 3. 2 Formální a obsahová stránka Svobodného slova

5. 3. 2. 1 Vnější vzhled

Ve sledovaných letech měl deník Svobodné slovo osmistránkový rozsah, tzn. čtyři listy formátu A2, jednalo se o časopisecké dvoustrany vložené do sebe. Cena novin byla 50 haléřů, periodicita tisku pondělí až sobota.

Úvodní strana obsahovala standardně název tiskoviny, který upoutal na první pohled, neboť se od titulků jednotlivých článků lišil velikostí i řezem písma. Název Svobodné slovo, psaný psacím písmem, byl umístěn v levém horním rohu první strany. Pod hlavním názvem je versálkami uvedeno, že se jedná o „*List československé strany socialistické – nositel Řádu práce.*“ Vlevo nahoře nad hlavním názvem je uvedeno místo a datum vydání, na protilehlé straně pak ročník, číslo a cena novin.

Svobodné slovo je tištěno tradičně černobíle, v porovnání s Mladou frontou je grafické provedení titulků méně nápadité, střídá se zde jen několik málo typů písma a tím noviny působí poněkud jednotvárně. Množství použitých fotografií je u všech tří zkoumaných deníků srovnatelné. Obecně se vzhled Svobodného slova podobá spíše Rudému právu, což zřejmě souvisí i s politickým vývojem, kdy vydavatel Svobodného slova, Československá strana socialistická, byla ve sledovaném období let 1971 – 1975 jakousi „pomocnou rukou“ KSČ. U těchto svou deníků lze tedy očekávat i určitou podobnost obsahovou.

5. 3. 2. 2 Obsahová stránka Svobodného slova

Pondělí – sobota

Také v případě Svobodného slova bylo pondělní vydání novin zpravidla nabito víkendovými událostmi, především pak ze sportu, neboť politická jednání se o víkendu příliš často neodehrávala, pomineme-li mimořádná

několikadenní zasedání či konference a státní návštěvy. Rozsahově se ovšem pondělní edice od ostatních dnů nelišila. Vzhledem k tomu, že v průběhu celého týdne se na jednotlivých stránkách (s drobnými obměnami způsobenými mimořádnými událostmi, např. sjezdem KSČ) objevovaly konstantně tytéž rubriky, jsou obsahy novin ve dnech pondělí až sobota popsány souhrnně. Víkendová příloha byla na rozdíl od Mladé fronty a Rudého práva součástí již pátečního vydání Svobodného slova.

Za zmínku stojí tzv. zprávy „pod čarou“. Jedná se o různé publicistické útvary (články, komentáře, rozhovory, reportáže), které se nacházely vždy v dolní části stran 1 – 4 a od ostatního textu byly skutečně graficky odděleny přerušovanou čarou. Lze se domnívat, že tyto útvary měly nabídnout čtenáři „něco navíc“ – jiný pohled na danou tematiku, přiblížit situaci, upozornit na významnou událost atd.

Úvodní stránka informovala o nejdůležitějších událostech především z domova, ale také ze zahraničí. Většinou se jednalo o první poloviny článků, jejichž dokončení bylo možno nalézt na stranách 2, 3 a 4, popř. 8) podle toho, jednalo-li se o zprávu domácí, zahraniční či sportovní). Na rozdíl od Mladé fronty zde dle mého názoru mnohdy nebylo možné hovořit o hlavním článku, ani velikost či výraznost titulku zde nemohla být vodítkem, neboť všechny příspěvky na první straně byly uvedeny přibližně stejně velkými nadpisy. Mnohdy však první strana vedle klasických písemných zpráv obsahovala i zprávu obrazovou, doplněnou krátkým popiskem. „Pod čarou“ zde byl obvykle umístěn komentář redaktora (např. *Kempink Habr – stop! – SS*, 6. 9. 1972) či reportáž.

Na druhé straně bylo možno nalézt zprávy týkající se dění ve světě – jednak byly dokončeny zahraniční zprávy z první strany, jednak se zde nacházely články nové stejně jako heslovitě podané informace o méně závažných událostech (v rubrice **Ze světa**). Součástí této strany byl i komentář týkající se zahraničního tématu. Tato rubrika neměla vlastní název, charakteristický byl pro ni ale tvar sloupku, a také její umístění na levé straně listu. „Pod čarou“ byly mnohdy uvedeny komentáře zahraničních dopisovatelů.

Domácímu dění byla věnována strana třetí. V **Denních zprávách** byly v bodech a za pomoci odrážek velmi stručně shrnuty události z domova, jejichž závažnost nebyla tak velká. Strana také obsahovala kratší domácí zprávy ze společnosti či zdravotnictví a především pak („pod čarou“) rubriku **Slovo čtenářů**, ve které se odběratelé Svobodného slova prostřednictvím dopisů zasílaných redakci deníku vyjadřovali k dění ve státě, ale také upozorňovali na některé nešvary ve společnosti.

Čtvrtá strana byla ve Svobodném slovu věnována kultuře. Kromě stručných zpráv shrnutých v oddíle **Krátce z kultury** zde čtenáři získali přehled o nových divadelních inscenacích, premiérách filmů, chystaných koncertech vážné i populární hudby, knižních novinkách apod. V rubrikách **Divadlo**, **Rozhlas** a **Televize** byl nabídnut přehledný program divadelních představení nejvýznamnějších divadel stejně jako program televizního a rozhlasového vysílání. I kulturní stránka měla svůj článek „pod čarou“ – jednalo se mnohdy o krátký rozhovor s divadelním režisérem, hercem, zpěvákem atd. (např. *Morgiana* – SS, 6. 9. 1972).

Strana pátá byla zasvěcena především oddechu – čtenář se zde mohl seznámit se zajímavostmi z domova i ze světa, nežádka se zde objevovaly i fejetony, na pokračování vycházela rubrika **Zákon pod mikroskopem**, a také díla známých spisovatelů (např. *Karanténa* Olgy Scheinpflugové). Zcela jistě velmi oblíbená byla i rubrika **Naše křížovka**.

Inzerce, reklamám, nabídkám práce a seznamovacím inzerátům byla věnovaná strana šest.

Sedmá a osmá strana patřily, jak ostatně v téměř všech denících bylo a stále je obvyklé, sportu. Ve Svobodném slovu informovaly kromě jednotlivých zpráv a reportáží o sportovním dění domácím i zahraničním rubriky jako **Výsledky**, **Z domova** či **Stalo se**. Zábavným zpestřením pak byl krátký sloupek **Řekli...**, plný výroků známých sportovních osobností.

Páteční vydání Svobodného slova obsahovalo vždy rozšířený program televizního a rozhlasového vysílání a především pak šestnáctistránkovou přílohu **Slovíčko**, obsahující, podobně jako předešlé dva zkoumané tisky,

příspěvky o vaření, recepty, články o módě, kutilství, péči o rostliny a zahradu, ale také příběhy čtenářek a dopisy redakci, rubriku pro děti s komiksem **Barborka a broček**, křížovky, šachy a vtipy.

6. JAZYKOVĚ-STYLICKÝ ROZBOR VYBRANÝCH TEXTŮ

6.1 K analýze jazykového materiálu

Zdrojem získávání jazykového materiálu se staly československé deníky Rudé právo, Mladá fronta a Svobodné slovo. Ve všech případech se jednalo o vydání z let 1971 – 1975. Po důkladném prostudování všech denních vydání zmíněných novin byly vybrány články, které se z hlediska zamýšleného záměru práce, totiž jazykově-stylistické analýzy textů, zdály být nejvhodnější.

Podle Mluvnice češtiny pro střední školy ³¹⁾ jsou základní jazykové prostředky v publicistice spisovné, a to knižní i hovorové. Vrstvu publicistických prostředků pak vedle větné stavby, která je poměrně schematická, tvoří především rozmanité lexikální prostředky. Při analýze textů částečně vycházíme podle Mluvnice češtiny pro střední školy z následujícího členění jazykových prostředků:

- publicismy
- frazeologismy a frazeologická spojení
- odborná pojmenování
- slova cizího původu
- hodnotící pojmenování

Podle Bečky ³²⁾ je důležitým prvkem při genezi novinových textů i přítomnost módních slov a klišé, proto budou při rozboru textů zohledněny i tyto dvě kategorie.

³¹⁾ NOVOTNÝ, Jiří a kol.: *Mluvnice češtiny pro střední školy*. Praha: Fortuna, 1992, s. 163.

³²⁾ BEČKA, J. V.: *Sloh žurnalistiky*. Praha: Vydavatelství a nakladatelství Novinář, 1986, s. 13 – 18.

Také v rámci těchto skupin lze hovořit o prostředcích aktualizovaných, kdy se např. známá slova objevují v nových a neotřelých spojeních se záměrem upoutat čtenářovu pozornost. Prostředky aktualizované díky své ustálenosti umožňují adresátovi pohotově reagovat a snáze se orientovat v textu. Cíl při použití automatizovaných a aktualizovaných prostředků je persvazivní – je to snaha působit na čtenáře, ovlivnit ho.

V rozboru vybraných textů se zaměříme na užití jazykové prostředky, jejich charakteristiku, stylové využití v rámci textů, a také na aktualizovaná a automatizovaná pojmenování.

6. 2 Módní slova

Bečka ³³⁾ tuto skupinu prostředků charakterizuje jako slova, jejichž význam se v důsledku častějšího používání rozšíří. Stanou se pohotovým prostředkem vyjadřování pro stále širší možnosti užití, nejednou ztrácejí časem pevné obrysy a mohou degenerovat v pouhou výplň věty.

Příklady módních slov z deníků Rudé právo (RP), Mladá fronta (MF) a Svobodné slovo (SS):

přistoupit k akci (MF, 7. 9. 1972, r. 28, č. 211, s. 8)

přistoupit k plnění svého práva (SS, 29. 11. 1971, r. 27, č. 282, s. 1)

přístup k práci (RP, 21. 5. 1971, r. 51, č. 117, s. 2)

- původní význam slova přistoupit (přijít k něčemu blíž) je posunut, v řadě článků se objevuje ve významu „postoj, pojetí, vztah, stanovisko, metoda, názor“. Zároveň vyjadřuje aktivní přístup ke skutečnosti.

³³⁾ BEČKA, J. V.: *Sloh žurnalistiky*. Praha: Vydavatelství a nakladatelství Novinář, 1986, s. 13

– 18.

světová špička sportovců (SS, 13. 9. 1972. r. 28, č. 216, s. 8)

- původní význam slova špička (hrot, vrcholek, vrcholný bod) se objevuje v přeneseném smyslu jako označení pro velmi malou skupinu stojící na samotném vrcholu hierarchie, určitého uspořádání – v tomto případě ve sportovním odvětví. Při použití tohoto označení je důležitá jasnost pojmenování (čtenář si abstraktní pojem „špička“ dokáže spojit s konkrétní věcí, předmětem) a také jeho výstižnost a stručnost.

pestrost hry (SS, 13. 9. 1972. r. 28, č. 216, s. 8)

- k použití tohoto označení se přistupuje především z důvodu jazykové ekonomie, samotné slovní spojení označuje zajímavou, dramatickou a dynamickou hru, kde se rychle střídá tempo, divák se nenudí

... rozšířit základnu vrcholového sportu ... (SS, 13. 9. 1972. r. 28, č. 216, s. 8)

velká masová základna mladých sportovců (SS, 11. 6. 1975, r. 31, č. 135, s. 8)

- slovo „základna“ se objevuje v mnoha významech (vojenská základna, základna jako spodní stěna geometrických útvarů či těles), v uvedených příkladech však symbolizuje bázi, výchozí bod, základní zdroje čerpání. V užívání tohoto pojmu lze spatřovat důvody především jazykové ekonomie a také snahu po zestručnění a přitom co nejjasnějším vyjádření.

těžiště zahajovacích oslav (SS, 6. 5. 1974, r. 30, č. 106, s. 1)

- podobné použití jako u předcházejícího pojmu. Původně se slovo „těžiště“ objevuje v přírodních vědách jako označení pro „hmotný bod“, v němž se nachází působíště gravitační síly. V tomto kontextu se ovšem jedná o popis základny, výchozího bodu, centra události.

spartakiádní tok (SS, 28. 6. 1975, r. 31, č. 150, s. 7)

- zde je možno hovořit o metaforickém přenesení významu na základě podobnosti, přirovnání davu lidí k toku řeky. Kromě požadavku zjednodušení a zestručnění je zde patrná také snaha o „básnickost“ výrazu, patetické vyjádření i expresivní popis.

přiliv návštěvníků (SS, 6. 5. 1974, r. 30, č. 106, s. 1)

- rozšíření významu, metaforické vyjádření, kdy nárůst počtu návštěvníků je připodobněn k přílivu jako slapovému jevu. Snaha o expresivní vyjádření, upoutání čtenářovy pozornosti.

Závod míru odstartován! (RP, 7. 5. 1971, r. 51, č. 107, s. 1)

Bude slavnostně odstartováno pražské metro. (SS, 6. 5. 1974, r. 30, č. 106, s. 1)

- zatímco v prvním případě lze hovořit o užití slova „odstartovat“ v jeho původním významu, ve druhém případě můžeme pozorovat posunutí významu, kdy je slavnostní zahájení provozu metra přirovnáno ke startu závodu. Důvody jsou jazykově-ekonomické, patrná je ale především snaha o expresi a tím také o upoutání čtenářovy pozornosti (persvaze).

Shrnutí

Módní slova jsou jazykové prostředky, které umožňují autorovi novinových textů výstižné a jednoduché vyjádření skutečnosti. Často jsou to slova, jejichž původní význam byl posunut (např. metaforickým přenesením významu), aktualizován a vznikly nové pojmy označující jevy, k jejichž vyjádření by bylo jinak nutné použít obširnějšího popisu. Může se jednat také o prostředky s větší či menší dávkou exprese. V textech tato slova často působí jako „vata“, výplň věty, častým použitím se z nich mohou stát klišé.

Lze říci, že užití módních slov je motivováno snahou o ekonomičnost vyjádření. Nejdůležitější funkcí těchto pojmenování je ovšem persvaze – snaha upoutat čtenářovu pozornost, ovlivnit jej.

6.3 Kliše

Ve výraznějším množství se s nimi lze setkat v úvahových člancích politického nebo ekonomického zaměření či v komentářích. Bečka³⁴⁾ jako kliše označuje slovní obrat se zcela známým obrazným základem, který nyní nepocitujeme jako metaforu. Jedná se o obraty již otřelé, v novinových člancích často vystihující základní situace společenského života. Jejich užití bývá pro mnohé známkou pro nedostatek osobitosti, invenčnosti či „chudobu slohu“.

Vybrané příklady kliše v denících Rudé právo (RP), Mladá fronta (MF) a Svobodné slovo (SS):

bojové úsilí ((SS, 13. 9. 1972, r. 28, č. 216, s. 1)

boj proti imperialismu, kolonialismu, za národní nezávislost a společenský pokrok (MF, 6. 5. 1975, r. 31, č. 105, s. 1)

boj s nepřítelí počasí (RP, 24. 5. 1971, r. 51, č. 121, s. 1)

boj za naši národní svobodu (SS, 30. 5. 1975, r. 31, č. 126, s. 1)

boj za udržení míru (SS, 9. 6. 1975, r. 31, č. 133, s. 1)

odhodlání k boji proti válce (RP, 21. 6. 1971, r. 51, č. 145, s. 1)

- jádrem všech slovních spojení je slovo „boj“. Uvedená slovní spojení jsou užívána především v textech politického charakteru. Mají vyjádřit snahu o

³⁴⁾ BEČKA, J. V.: *Sloh žurnalistiky*. Praha: Vydavatelství a nakladatelství Novinář, 1986, s. 13

– 18.

zlepšení a pokrok, úsilí o společenskou změnu, a také posílit přesvědčení čtenáře. Jejich funkce je v první řadě persvazivní, s využitím velké dávky exprese.

... bude nutné přijmout vyšší úkoly ... (SS, 4. 5. 1971, r. 27, č. 104, s. 1) ...
důsledné plnění úkolů (MF, 13. 9. 1972, r. 28, č. 216, s. 1 a SS, 13. 9. 1972, r. 28, č. 216, s. 1)

poslání ROH při plnění úkolů (SS, 17. 5. 1971, r. 27, č. 115, s. 1)

postavil podniky před nové úkoly... (SS, 4. 5. 1971, r. 27, č. 104, s. 1)

... strana je schopna plnit dějinný úkol ... (RP, 21. 6. 1971, r. 51, č. 145, s. 1)

úkolem je rozvíjení průmyslu ... (SS, 4. 5. 1971, r. 27, č. 104, s. 1)

- v různých obměnách se v uvedených příkladech vyskytuje slovo „úkol“. Jako v případě ostatních klišé tvoří zde toto ústřední slovo jádro obrazu, které pak vstupuje do různých slovních spojení. Vybraná klišé obsahující slovo „úkol“ mají vyjadřovat podíl společnosti či jednotlivce na politickém či společenském dění. Funkce takovýchto spojení je především persvazivní, snahou je upoutat čtenáře, posílit jeho pocit sounáležitosti se společností, případně jej ovlivnit pro plnění politických záměrů.

nad plán (SS, 5. 5. 1971, r. 27, č. 105, s. 1)

plnění plánu (SS, 5. 5. 1971, r. 27, č. 105, s. 1)

v souladu s plánem velení (SS, 13. 9. 1972, r. 28, č. 216, s. 1)

- „plán“ je jedním z nejčastěji se vyskytujících slov v novinových textech především ekonomického zaměření. Tato skutečnost je způsobena v první řadě existencí „pětiletých plánů ekonomického rozvoje socialistického Československa“, jejichž plnění je jednou z nejfrekventovanějších informací, které tyto články svým čtenářům poskytují. Použití slova vyjadřuje cíle společnosti, důležitým faktorem je jejich směřování do budoucnosti. Proto je funkcí těchto klišé persvaze, snaha čtenáře ovlivnit a přesvědčit.

pracovní masy (MF, 26. 1. 1971, r. 27, č. 21, s. 5)

růst pracovní aktivity (MF, 26. 1. 1971, r. 27, č. 21, s. 5)

... udrželi nasazený kurs ... (MF, 1. 9. 1972, r. 28, č. 206, s. 8)

- zejména v textech s politickým či ekonomickým obsahem se lze často setkat s klišé, která se týkají práce, pracovního nasazení, výkonu apod. Taková spojení plní opět persvazivní funkci, jejich úkolem je nejen informovat o výsledcích činnosti v určitých výrobních odvětvích, ale především motivovat čtenáře, ovlivnit je a tím také posílit jejich vlastní pracovní výkony.

bratrská spolupráce (MF, 26. 1. 1971, r. 27, č. 21, s. 5)

kolektivní snažení (RP, 13. 5. 1971, r. 51, č. 112, s. 1)

vzájemná pomoc (SS, 13. 9. 1972, r. 28, č. 216, s. 1)

vzájemné bratrské porozumění (MF, 26. 1. 1971, r. 27, č. 21, s. 5)

zájmy lidu (SS, 18. 5. 1973, r. 29, č. 117, s. 1)

- kolektiv, bratrskost, vzájemnost jsou klišé, která se objevují téměř ve všech typech novinových článků. Nejen v politických, ale také např. společenských, kulturních i sportovních textech se lze setkat s využitím těchto slov, jejichž úkolem je posílit kolektivní cítění a pocit sounáležitosti jedince s celou společností. Funkce takových slovních spojení je persvazivní, v dnešní době je řada těchto spojení pocíťována jako nadsazená a přehnaná.

ovzduší přátelství (MF, 26. 1. 1971, r. 27, č. 21, s. 5)

radostné ovzduší (SS, 27. 11. 1971, r. 27, č. 281, s. 1)

srdečný dík (MF, 3. 5. 1971, r. 27, č. 103, s. 1)

srdečný ráz (MF, 26. 1. 1971, r. 27, č. 21, s. 5)

upřímné soudružské pozdravy (SS, 31. 5. 1975, r. 31, č. 216, s. 1)

- tato klišé mají vzbudit pozitivistické nálady ve společnosti i u jednotlivých čtenářů. Bývají užita především v novinových textech, které informují o

státních návštěvách představitelů spřátelených republik v ČSSR (nebo naopak). Jejich úkolem tak není jen posílit národní cítění, nýbrž také pocit integrace v rámci svazu komunistických států. Využívají k tomu (mnohdy až přehnaně často) slova jako „srdečnost, upřímnost, radost“.

Shrnutí

Bečka ³⁵⁾ o řadě klišé (např. „boj, úloha či přístup“) hovoří jako o „konkretizujících obrazech se zobecňující platností“ a takto se podle něj hodí spíše do abstraktních hodnotících úvah.

V novinových textech se setkáváme s klišé jako ustáleným výrazem či slovním spojením (*zájmy lidu, pracující masy*). Většinou však hovoříme o „jádro“, centrálním pojmu, který tvoří slovní základ velkého množství slovních spojení, která jsou čtenáři pocíťována jako klišé. Ve sledovaných tiscích byla takovými „jádry“ především slova *boj, úkol, plán a práce*. Jejich četnost působí na dnešního čtenáře mnohdy až rušivě, ovšem pro tehdejší účely tisku, zohledňujícího především politické zájmy, posloužila více než dobře.

Užití klišé představuje pro autora novinového článku pomoc při popisu podobných situací a jevů. V případě klišé lze tedy hovořit o prostředcích, které se svým častým použitím zautomatizovaly.

Klišé plní v novinových textech především úlohu persvazivní.

6. 4 Publicismy

Tato oblast tvoří specifickou vrstvu výrazových prostředků. Jde o slova nebo slovní spojení, jejichž užití je typické právě pro publicistický styl.

³⁵⁾ BEČKA, J. V.: *Sloh žurnalistiky*. Praha: Vydavatelství a nakladatelství Novinář, 1986, s. 13 – 18.

V současné době jsou do této skupiny řazeny výrazy jako *časový horizont*, *masmédiium*, *živná půda*, *zorný úhel*, *klíčový význam* apod.

Vyhledávání publicismů ve zkoumaných textech je poměrně obtížné – především proto, že hranice mezi publicismem a klišé je velmi tenká a rozlišovat mezi oběma skupinami je nesnadné, ale také proto, že popisované novinové články se vyznačují spíše než invenčností nápadů a použitím nových slov schematičností vyjadřování.

definitivní tečka (RP, 24. 5. 1971, r. 51, č. 121, s. 1)

... hovořil jeho jazykem (SS, 18. 5. 1973, r. 29, č. 117, s. 1)

klíčový moment (RP, 25. 2. 1971, r. 51, č. 47, s. 8)

orientace zahraniční politiky (MF, 4. 2. 1971, r. 27, č. 29, s. 8)

prognóza vývoje (SS, 15. 8. 1974, r. 30, č. 192, s. 1)

rozhodující slovo (RP, 25. 2. 1971, r. 51, č. 47, s. 8)

ukončení procesu očisty (SS, 17. 5. 1971, r. 27, č. 115, s. 1)

úspěšná bilance (SS, 28. 5. 1975, r. 31, č. 123, s. 1)

z povolaných úst (SS, 15. 8. 1974, r. 30, č. 192, s. 1)

Shrnutí

Jedná se o slova nebo slovní spojení, jejichž význam je často přenesený (*hovořil jeho jazykem*, *z povolaných úst*). V mnohých případech lze hovořit o aktualizovaných výrazech, tzn., že běžně užívaná slova se objevují v nových, neobvyklých spojeních. Častým používáním se však mohou publicismy stát otřelými a sklouznout ke klišé.

Zkoumaný materiál se vyznačuje velmi nízkým obsahem uvedených prostředků. Lze se domnívat, že tato situace je způsobena především tehdejší tradicí v žurnalistické tvorbě, která je charakterizována spíše šablonovitostí vyjadřování a klišovostí.

Při užití publicismů v textech je autorovým záměrem čtenáře zaujmout, ovlivnit.

6. 5 Frazeologismy a frazeologická spojení

Jsou to slova či slovní spojení s ustáleným významem. Podle Bečky³⁶⁾ se k jejich užití přistupuje zejména v momentech, kdy je „pojmenovací situace poměrně běžná a není proto potřeba vyvíjet úsilí k vytvoření osobitého pojmenování aktuálního.“

Slovník synonym a frazeologismů³⁷⁾ rozlišuje tři základní druhy frazeologických obrátů:

- frazeologismy intenzifikační (zesilující)
- frazeologismy verbalizační (slovesné)
- frazeologismy konkretizační (rčení)

6. 5. 1 Frazeologismy intenzifikační

Bečka³⁸⁾ je charakterizuje jako ustálená slovní spojení, v nichž „základní slovo je zesíleno slovem, jež vyjadřuje vyšší míru jeho významu.“ Uvádí příklady (*hrobové ticho, navlas stejný, třásl se jako osika, měl hlad jako vlk*).

Jedná se většinou o slova původu lidového, která mají formu přirovnání. V novinách se s nimi často nesetkáme, přednost se totiž dává obrátům s intenzifikujícím přídavným jménem (např. *drtivá většina, nezlomná víra*).

Volným spojením slov (např. *zcela vyčerpán, na nejvyšší míru rozezlen*) lze význam slova zesílit nebo zeslabit.

^{36 a 38)} BEČKA, J. V.: *Sloh žurnalistiky*. Praha: Vydavatelství a nakladatelství Novinář, 1986, s. 28.

³⁷⁾ BEČKA, J. V. a kol.: *Slovník synonym a frazeologismů*. Praha: Vydavatelství a nakladatelství Novinář, 1997.

Příklady intenzifikačních spojení v denících Rudé právo (RP), Mladá fronta (MF), Svobodné slovo (SS):

hluboká úcta (MF, 28. 5. 1975, r. 31, č. 123, s. 1)

lidsky hluboký snímek (RP, 26. 6. 1971, r. 51, č. 147, s. 1)

velká úcta (MF, 28. 5. 1975, r. 31, č. 123, s. 1)

- je vhodné zvláště se zmínit o intenzifikačních spojeních obsahujících výrazy *hluboký*, *hluboce* atd. Tyto výrazy označují vysokou intenzitu, prožitek, který „jde do hloubky“. Při užití takovýchto spojení kalkuluje autor s mimořádně silným působením na čtenáře. Spojení se využívala v případě, že byla snaha něco vyzdvihnout, objevovala se v článcích informujících o významných událostech – kulturních, sportovních či společenských.

mohutné zástupy (MF, 12. 5. 1974, r. 30, č. 110, s. 1)

široké masy (MF, 28. 5. 1975, r. 31, č. 123, s. 1)

- při popisu shromáždění lidí je často použito intenzifikujícího pojmenování se záměrem ohromit. Takové výrazy se objevovaly v textech informujících o sportovní události, politickém shromáždění, volební účasti či např. májovém průvodu. Funkce intenzifikujících slovních spojení v textech je především persvazivní – pomocí pojmů se autoři snaží čtenáře ovlivnit.

definitivní tečka (RP, 24. 5. 1971, r. 51, č. 121, s. 1)

naprosté bezvětří (MF, 1. 9. 1972, r. 28, č. 206, s. 8)

největší špička (MF, 12. 5. 1974, r. 30, č. 110, s. 1)

neměnná pravidelnost (RP, 7. 5. 1971, r. 51, č. 107, s. 1)

- uvedená slovní spojení obsahují typické prostředky zesílení výrazu. Slova jako *největší*, *definitivní*, *naprostý* mají za úkol posílit již tak dosti významnou skutečnost vyjádřenou druhým členem uvedených frazeologických spojení.

Cílem autora při výběru a užití těchto prostředků je upoutat čtenářovu pozornost, ovlivnit jej.

bouřlivý potlesk (RP, 21. 6. 1971, r. 51, č. 145, s. 1)

hněvivé kletby (MF, 12. 5. 1974, r. 30, č. 110, s. 1)

holá pravda (MF, 4. 2. 1071, r. 27, č. 29, s. 8)

plná podpora (RP, 24. 5. 1971, r. 51, č. 121, s. 1)

plným právem (RP, 23. 6. 1971, r. 51, č. 147, s. 1)

prudký rozvoj (MF, 18. 5. 1973, r. 29, č. 117, s. 1)

silná zbraň (SS, 13. 9. 1972, r. 28, č. 216, s. 8)

silný odpor (SS, 15. 5. 1971, r. 27, č. 113, s. 1)

velký mistr (MF, 23. 5. 1974, r. 30, č. 120, s. 1)

žalostný počet (RP, 21. 5. 1971, r. 51, č. 118, s. 1)

- výčet dalších frazeologických spojení s intenzifikujícím účinkem dokazuje, že tato spojení byla v novinových textech poměrně dosti oblíbená. Uvedené výrazy se objevovaly téměř ve všech typech článků, zprávách o politickém, sportovním, společenském či kulturním dění, stejně tak jako v komentářích a reportážích. Záměrem autora byla vždy snaha o expresivní vyjádření skutečnosti, často s větší či menší mírou nadsázky. V případě těchto spojení nelze hovořit ani tak jako o jejich informativní úloze, jako spíše o funkci persvazivní.

6. 5. 2 Frazeologismy verbalizační

Jak uvádí Bečka ³⁹⁾, vznikají verbalizační frazeologismy v situacích, „kdy je třeba uvést do dějového vztahu podstatné jméno“, často abstraktního charakteru.

³⁹⁾ BEČKA, J. V.: *Jazyk a styl novin*. Praha: Vydavatelství a nakladatelství Novinář, 1973, s. 58.

Slovesa, tvořící druhou část slovního spojení, mohou mít obecný charakter (mít, být, jít, dělat) nebo se jedná o slovesa konkrétní, často vyjadřující pohyb.

Příklady verbalizačních frazeologismů z Rudého práva (RP, Mladé fronty (MF) a Svobodného slova (SS):

být představitelem (SS, 28. 5. 1975, r. 31, č. 123, s. 1)

být vyvrcholením (SS, 19. 6. 1975, r. 31, č. 142, s. 8)

být přáním (SS, 19. 6. 1975, r. 31, č. 142, s. 8)

být cílem (SS, 19. 6. 1975, r. 31, č. 142, s. 8)

být výsledkem (SS, 19. 6. 1975, r. 31, č. 142, s. 8)

být středem zájmu (MF, 26. 5. 1971, r. 27, č. 123, s. 1)

být důkazem (RP, 4. 5. 1971, r. 51, č. 104, s. 3)

mít rys něčeho (MF, 3. 5. 1971, r. 27, č. 103, s. 1)

mít tradici (SS, 28. 5. 1975, r. 31, č. 123, s. 1)

stát se kořistí (MF, 4. 2. 1971, r. 27, č. 29, s. 8)

- uvedený výběr prostředků je tvořen slovesy s obecným charakterem. Ve většině případů se jedná o spojení verbum + substantivum s abstraktním významem, objevují se ale také spojení s konkréty. S těmito slovními spojeními se bylo možno setkat v textech různého zaměření, největší výskyt byl pozorován v politickém zpravodajství (kongresy, schůze, jednání, zprávy o státních návštěvách). I v ostatních člancích (sport, společnost, kultura) autoři hojně využívali verbalizačních frazeologismů, převažujíc funkce těchto útvarů v textech je persvazivní.

projednat návrh (SS, 28. 5. 1975, r. 31, č. 123, s. 1)

přednést návrh (SS, 28. 5. 1975, r. 31, č. 123, s. 1)

vyjádřit touhu (SS, 9. 6. 1975, r. 31, č. 133, s. 1)

vyjádřit kladný vztah (MF, 3. 5. 1971, r. 27, č. 103, s. 1)

vyjádřit podporu (RP, 4. 5. 1971, r. 51, č. 104, s. 3)

vyměnit si názory (MF, 26. 1. 1971, r. 27, č. 21, s. 1)

vyňášet soudy (SS, 28. 6. 1975, r. 31, č. 150, s. 7)

- tuto skupinu tvoří prostředky se slovesy označujícími slovní vyjádření, projev. Jako slovní spojení se objevují ve všech typech novinových textů. Slovesa se pojí s abstraktními substantivy, funkce pojmenování je persvazivní, úkolem je také informovat čtenáře.

dojít k závěru (SS, 28. 5. 1975, r. 31, č. 123, s. 1)

podlehnout depresi (RP, 26, 2, 1971, r. 51, č. 48, s. 8)

prosazovat linii (MF, 26. 1. 1971, r. 27, č. 21, s. 5)

prosazovat zájmy (RP, 26, 2, 1971, r. 51, č. 48, s. 8)

překonat krizi (MF, 26. 5. 1971, r. 27, č. 123, s. 1)

převzít iniciativu (SS, 16. 6. 1975, r. 31, č. 139, s. 6)

setkat se se souhlasem (MF, 26. 1. 1971, r. 27, č. 21, s. 5)

soustředit síly (MF, 26. 5. 1971, r. 27, č. 123, s. 1)

udržet nasazený kurs (MF, 1. 9. 1972, r. 28, č. 206, s. 8)

vychýlit z kursu (RP, 26, 2, 1971, r. 51, č. 48, s. 8)

vykonávat funkci (SS, 28. 5. 1975, r. 31, č. 123, s. 1)

vzbudit ohlas (RP, 4. 5. 1971, r. 51, č. 104, s. 3)

zmobilizovat síly (MF, č. 9. 1972, r. 28, č. 208, s. 8)

- někteří autoři vydělují v rámci verbalizačních frazeologismů skupinu pojmenování, která jsou tvořena slovesem označujícím pohyb, ovšem samotné sloveso je užito ve významu přeneseném. V převážné většině se tato slovesa pojí s abstraktním substantivem. Lze se s nimi setkat v různých typech textů, především politického zaměření. Cílem autora používajícího takovéto prostředky je opět snaha působit na čtenáře.

hájit názory (SS, 28. 6. 1975, r. 31, č. 150, s. 7)

hájit soudy (SS, 28. 6. 1975, r. 31, č. 150, s. 7)

najít protizbraň (SS, 16. 6. 1975, r. 31, č. 139, s. 6)
ocenit zásluhy (SS, 28. 5. 1975, r. 31, č. 123, s. 1)
ovlivnit průběh (RP, 26, 2, 1971, r. 51, č. 48, s. 8)
pokládat za povinnost (SS, 30. 5. 1975, r. 31, č. 126, s. 1)
potvrdit oprávněnost (MF, 1. 9. 1972, r. 28, č. 206, s. 8)
požívat úcty a důvěry (SS, 28. 5. 1975, r. 31, č. 123, s. 1)
projevit hrdost (MF, 3. 5. 1971, r. 27, č. 103, s. 1)
přijmout prohru (MF, č. 9. 1972, r. 28, č. 208, s. 8)
soustředit zájem (RP, 4. 5. 1971, r. 51, č. 104, s. 3)
splňovat nároky (SS, 28. 5. 1975, r. 31, č. 123, s. 1)
věnovat péči (SS, 28. 5. 1975, r. 31, č. 123, s. 1)
vzdát hold (SS, 30. 6. 1975, r. 31, č. 151, s. 1)
zaznamenat zájem (RP, 4. 5. 1971, r. 51, č. 104, s. 3)

- ve verbalizovaných pojmenováních se často vyskytují slovesa s abstraktním významem, která jsou ve zmíněných spojeních užitá v přeneseném významu. Jako pro ostatní podskupiny této kategorie i pro ně platí, že je lze použít v textech s rozličným zaměřením, cílem je zaujmout čtenáře, expresivním způsobem vyjádřit určitou skutečnost.

6. 5. 3 Frazeologismy konkretizační

Podle příručky *Jazyk a styl novin* od J. V. Bečky⁴⁰⁾ se jedná o obraty, „které jako celek označují skutečnost ustáleným nepřímým pojmenováním (metaforickým, metonymickým, synekdochickým); abstraktní jev je takto konkretizován, tj. označen konkrétním obrazem, a snadněji může být pochopen.“

⁴⁰⁾ BEČKA, J. V.: *Jazyk a styl novin*. Praha: Vydavatelství a nakladatelství Novinář, 1973, s. 58.

Bečka v rámci této kategorie rozlišuje mezi rčením (celý obrat je obrazný) a přirovnáním (obraz se pojí k základnímu slovu srovnávací spojkou, nejčastěji výrazem „jako“).

Na rozdíl od intenzifikačních a verbalizačních frazeologismů se v tomto případě jedná o spojení těsná, neoddělitelná.

Konkretizační frazeologismy často původ v lidové řeči – a také tam je jejich výskyt dodnes velmi častý. Lze se s nimi setkat i v publicistice, ovšem, jak zdůrazňuje i Bečka, v novinách se příliš nevyskytují, snad právě proto, že jsou pocíťovány jako „zlidovělé“ jazykové prostředky.

Tato kategorie není v novinách sledovaného období příliš zastoupena:

Příklady rčení:

brát na lehkou váhu (SS, 13. 9. 1972, r. 28, č. 216, s. 8)

... člověku jde mráz po zádech (RP, 26. 2. 1971, r. 51, č. 48, s. 8)

dostat se ke slovu (RP, 19. 6. 1971, r. 1, č. 144, s. 1)

Hladový vlk lépe honí. (MF, 4. 9. 1972, r. 28, č. 208, s. 8)

jít z ruky do ruky (RP, 19. 6. 1971, r. 1, č. 144, s. 1)

... klobouk dolů před takovým uměním (RP, 26. 2. 1971, r. 51, č. 48, s. 8)

mít „velké oči“ (SS, 13. 9. 1972, r. 28, č. 216, s. 8)

nezhazovat flintu do žita (MF, 4. 9. 1972, r. 28, č. 208, s. 8)

přesvědčit se „na vlastní oči“ (RP, 24. 5. 1971, r. 51, č. 121, s. 1)

... rozhodčí vyložili karty na stůl (RP, 26. 2. 1971, r. 51, č. 48, s. 8)

šlapat na paty (RP, 26. 2. 1971, r. 51, č. 48, s. 8)

tváří v tvář (SS, 17. 11. 1972, r. 27, č. 272, s. 1)

udělat tečku (RP, 24. 5. 1971, r. 51, č. 121, s. 1)

vidět jinýma očima (MF, 12. 5. 1974, r. 30, č. 110, s. 1)

vzít do svých rukou (RP, 8. 5. 1971, r. 51, č. 108, s. 1 a 21. 5. 1971, r. 51, č. 119, s. 1)

zahrát na nervy (SS, 4. 9. 1972, r. 28, č. 208, s. 8)

Příklad přirovnání:

... *zmizí jako pára nad hrncem* (RP, 26. 2. 1971, r. 51, č. 48, s. 8)

- rčení i přirovnání se v novinových textech objevují spíše zřídka. Nejinak tomu bylo i ve zkoumaných tiscích. S jejich užitím se čtenář mohl setkat především v méně“svázaných“ článcích, nejčastěji v reportážích ze sportovních událostí. Zde autoři textů líčili průběh závodů či sportovních klání obvykle velmi expresivně a pro tyto účely sahali často do rejstříku těchto konkretizačních frazeologických pojmenování. Méně častý byl výskyt těchto slovních spojení v textech politického zaměření, pokud bylo možno ho někde pozorovat, pak spíše v kriticky zaměřených článcích či komentářích. Kromě snahy po expresivním vyjádření a popisu skutečnosti je při použití těchto prostředků patrný autorův záměr působit na čtenáře a ovlivnit jej.

Shrnutí

Obecně je kategorie frazeologismů a frazeologických spojení v novinových textech sledovaného období velmi hojně zastoupena, i když poměr výskytu jazykových prostředků v rámci tří podskupin této skupiny není vyrovnaný. Intenzifikační a verbalizační frazeologická spojení byla vždy hojně využívaným prostředkem, naopak s konkretizačními frazeologismy, mezi něž řadíme rčení a přirovnání, se čtenář neseťkával příliš často. První dvě jmenované skupiny jazykových prostředků byly typické především pro články politického zaměření, naopak rčení a přirovnání se v největší míře vyskytovaly v textech sportovních rubrik.

Jelikož se jedná o ustálená slovní spojení, můžeme tyto prostředky označit také jako automatizované, tzn., že tato slovní spojení jsou čtenáři srozumitelná a mohou usnadňovat jeho orientaci v textu.

Použití frazeologických spojení lze označit jako snahu autora o persvazi, ale také o expresivní vyjádření či popis skutečnosti, zatímco funkce informační v tomto případě spíše ustupovala do pozadí.

6. 6 Odborná pojmenování

Na rozdíl od odborného funkčního stylu, mezi jehož charakteristické rysy patří užívání odborné terminologie, je v publicistice obecně výskyt odborných pojmenování a termínů značně omezen. Je to dáno rozdílností obou stylů. Zatímco texty odborného stylu se zaměřují na poměrně úzký okruh čtenářů z řad odborné veřejnosti a mohou si tudíž užití odborných slov či slovních spojení dovolit, publicistický styl má oslovovat širší laické vrstvy. Proto se v novinách s odbornými termíny nesetkáváme příliš často. Vyskytne-li se v článku takové slovo, které by mohlo být pro adresáta nesrozumitelné, zpravidla jej autor ihned doplní o vysvětlení, popř. čtenář pochopí význam z kontextu.

Příklady odborných pojmenování vyskytujících se v textech Rudého práva (RP), Mladé fronty (MF) a Svobodného slova (SS):

armatury (SS, 6. 5. 1974, r. 30, č. 106, s. 1)

heuristika (RP, 8. 5. 1971, r. 51, č. 109, s. 6)

hospodářská konsolidace (RP, 4. 5. 1971, r. 51, č. 104, s. 3)

interval provozu (SS, 13. 6. 1975, r. 31, č. 137, s. 1)

intenzifikace odvětví (SS, 6. 9. 1972, r. 28, č. 210, s. 1)

kličekový paragraf (MF, 4. 2. 1971, r. 27, č. 29, s. 8)

milánské stěny (SS, 6. 5. 1974, r. 30, č. 106, s. 1)

navigační soustava (SS, 25. 5. 1971, r. 27, č. 122, s. 3)

populační křivka (SS, 15. 8. 1974, r. 30, č. 192, s. 1)

proudová metoda (MF, 4. 9. 1972, r. 28, č. 208, s. 8)

samočinný počítač (SS, 25. 5. 1971, r. 27, č. 122, s. 3)

svalový tonus (MF, 4. 9. 1972, r. 28, č. 208, s. 8)

syntetická vlákna (SS, 4. 5. 1971, r. 27, č. 104, s. 1)

turniket (MF, 12. 5. 1974, r. 30, č. 110, s. 1)

vkladní knížka (SS, 15. 8. 1974, r. 30, č. 192, s. 1)

- uvedená slova či slovní spojení se objevila téměř výlučně v textech s technickou tematikou (stavba a otevření metra, prohlídka nového letadla) a v článcích ekonomického zaměření. Velmi zřídka jsme se s odbornými výrazy setkali ve sportovním zpravodajství. Naopak politické ani kulturní zprávy podobné výrazy neobsahovaly.

Shrnutí

Přítomnost odborné terminologie v novinových textech nebyla ve sledovaném období příliš žádoucí, čemuž nasvědčuje malý počet odborných pojmenování ve zkoumaných tiscích. Použití takových slov nebo slovních spojení mohlo mnohdy činit novinový text méně srozumitelným. Této skutečnosti si byli autoři článků zřejmě vědomi, a proto se používání termínů spíše vyhýbali. V textech plní tato pojmenování funkci informační.

6. 7 Slova cizího původu

Podíl cizích slov v novinových textech je poměrně vysoký, i když jej podle Bečky ⁴¹⁾ nelze srovnávat s koncentrací cizích výrazů v textech odborného stylu. Články obsahují i slova, která z dnešního hlediska již nemusíme považovat jako cizí.

Při výběru ukázek cizích slov jsme ponechali ležet stranou slova, jejichž cizí původ si již neuvědomujeme (lyže) a také slova, která již zdomácněla (televize, elektrina). Pozornost byla věnována těm výrazům, které nebyly, dle našeho názoru, ve zkoumaném období ještě obvyklé a „nezdomácněly“.

⁴¹⁾ BEČKA, J. V.: *Jazyk a styl novin*. Praha: Vydavatelství a nakladatelství Novinář, 1973, s. 29.

Příklady cizích slov v denících Rudé právo (RP), Mladá fronta (MF), Svobodné slovo (SS):

- aplous* (RP, 7. 5. 1971, r. 51, č. 107, s. 1)
aspirant (SS, 4. 9. 1972, r. 28, č. 208, s. 8)
ceremoniál (MF, 7. 9. 1972, r. 28, č. 211, s. 8)
defekt (SS, 13. 9. 1972, r. 28, č. 216, s. 8)
delegace (MF, 6. 9. 1972, r. 28, č. 210, s. 1 a MF, 7. 9. 1972, r. 28, č. 211, s. 8)
delegát (MF, 18. 5. 1973, r. 29, č. 117, s. 1)
deprese (RP, 26. 2. 1971, r. 51, č. 48, s. 8)
diferencovaný (SS, 11. 5. 1973, r. 29, č. 111, s. 1)
epilog (MF, 4. 9. 1972, r. 28, č. 208, s. 8)
etapa (RP, 7. 5. 1971, r. 51, č. 107, s. 1)
expert (MF, 12. 5. 1974, r. 30, č. 110, s. 1)
extrémistická organizace (MF, 6. 9. 1972, r. 28, č. 210, s. 1)
gangster (MF, 7. 9. 1972, r. 28, č. 211, s. 8)
grafikon (SS, 6. 5. 1974, r. 30, č. 106, s. 1)
gratulace (MF, 15. 5. 1973, r. 29, č. 114, s. 1)
iniciativně (MF, 4. 9. 1972, r. 28, č. 208, s. 8)
interval (MF, 12. 5. 1974, r. 30, č. 110, s. 1)
kapitulovat (RP, 26. 2. 1971, r. 51, č. 48, s. 8)
klimatizovaný (SS, 25. 5. 1971, r. 27, č. 122, s. 3)
konference (MF, 6. 9. 1972, r. 28, č. 210, s. 1)
kooperace (MF, 26. 1. 1971, r. 27, č. 21, s. 5)
kvalifikace (MF, 4. 9. 1972, r. 28, č. 208, s. 8)
mechanizovaný (MF, 4. 9. 1972, r. 28, č. 208, s. 8)
navigace (SS, 25. 5. 1971, r. 27, č. 122, s. 3)
organizace (MF, 7. 9. 1972, r. 28, č. 211, s. 8)
pilot (MF, 7. 9. 1972, r. 28, č. 211, s. 8)
prolog (MF, 4. 9. 1972, r. 28, č. 208, s. 8)
redigovaný (SS, 18. 5. 1973, r. 29, č. 117, s. 1)

reprezentant (MF, 4. 9. 1972, r. 28, č. 208, s. 8)

stadión (MF, 4. 9. 1972, r. 28, č. 208, s. 8)

transport (MF, 7. 9. 1972, r. 28, č. 211, s. 8)

turniket (MF, 12. 5. 1974, r. 30, č. 110, s. 1)

vibrace (SS, 25. 5. 1971, r. 27, č. 122, s. 3)

Shrnutí

Slova cizího původu se v novinových textech objevují v hojném počtu. Někdy je jejich použití nezbytné, ovšem ve většině případů lze použít namísto cizího výrazu domácí ekvivalent. Nadměrné užití cizích slov v novinových textech vede ke zhoršení jejich srozumitelnosti a na čtenáře působí rušivě.

Dle Bečky⁴²⁾ je výskyt cizích slov v denním tisku vyšší, než by bylo žádoucí. V popularizačních příspěvcích musíme však tuto skutečnost posuzovat méně přísně, neboť je čtenář mnohdy schopen odvodit alespoň přibližný význam slova z kontextu.

Podle tohoto autora jsou cizí slova v porovnání s domácími „méně průhledná“, domácí slova mají výhodu bohatě rozvinutého okruhu slov odvozených a pro čtenáře jsou také lépe zapamatovatelná.

Také ve zkoumaném materiálu jsme měli možnost pozorovat kumulaci slov cizího původu, jejichž použití nebylo dle našeho názoru vždy oprávněné. Zejména v textech politického zaměření působily tyto prostředky rušivě a znesnadňovaly porozumění celému celku. Motivací autora pro použití cizích slov může být snaha o odbornější vyjádření pojící se s potřebou stručně a výstižně informovat čtenáře.

⁴²⁾ BEČKA, J. V.: *Jazyk a styl novin*. Praha: Vydavatelství a nakladatelství Novinář, 1973, s. 30.

6. 8 Hodnotící pojmenování

Použije-li autor novinového článku hodnotící pojmenování, pak uvedenou skutečnost nejen označuje, informuje o ní, nýbrž k ní také zaujímá určitý postoj, často ovlivněný subjektivně. Podle Bečky⁴³⁾ je hodnocení podkladem úvahových příspěvků a hlavním výrazovým prostředkem kritiky, lze se s ním setkat také ve zpravodajství. Hodnocení „dává textu ladění“.

Hodnotit určitou věc, událost či skutečnost můžeme implicitně – nepřímou, kdy čtenář z kontextu často hodnocení vyvodí. Většinou se však setkáváme s explicitním vyjádřením, tzn., že autorův názor nebo stanovisko jsou vyjádřeny přímo.

Uvedené ukázky jsou příklady explicitního hodnocení. Jeho nejčastějším vyjadřovacím prostředkem je charakterizační přídavné jméno a od něj odvozené pojmy. Jiná slova však samy o sobě nemají hodnotící zabarvení; toho hodnotícího významu nabývají až ve spojení s charakterizačním adjektivem.

Příklady hodnotících pojmenování v denících Rudé právo (RP), Mladá fronta (MF) a Svobodné slovo (SS):

Slova obsahující v sobě hodnocení:

hrdina (SS, 31. 5. 1975, r. 31, č. 125, s. 1)

hrdost (SS, 4. 5. 1975, r. 31, č. 103, s. 1)

krása (SS, 30. 6. 1975, r. 31, č. 151, s. 1)

mohutnost (SS, 19. 6. 1975, r. 31, č. 142, s. 8)

nadšení (SS, 4. 5. 1975, r. 31, č. 103, s. 1)

nezdar (SS, 7. 9. 1972, r. 28, č. 211, s. 1)

⁴³⁾ BEČKA, J. V.: *Sloh žurnalistiky*. Praha: Vydavatelství a nakladatelství Novinář, 1986, s. 22

oprávněnost (MF, 1. 9. 1972, r. 28, č. 206, s. 8)

pocta (SS, 31. 5. 1975, r. 31, č. 125, s. 1)

skvělost (SS, 19. 6. 1975, r. 31, č. 142, s. 8)

uspokojení (RP, 4. 5. 1971, č. 104, s. 3)

úspěch (SS, 19. 6. 1975, r. 31, č. 142, s. 8)

věrnost (SS, 30. 5. 1975, r. 31, č. 126, s. 1)

zásluhy (SS, 31. 5. 1975, r. 31, č. 125, s. 1)

ohlasy (SS, 4. 5. 1971, r. 27, č. 104, s. 1)

- uvedená slova lze označit jako hodnotící pojmenování; hodnocení je již obsaženo v samotném významu slova. U většiny vybraných prostředků můžeme určit i ráz hodnocení, tedy to, zda se jedná o hodnocení kladné či záporné. Pojem *ohlas* je ale příkladem slova, kde bez kontextu nelze ráz hodnotícího pojmenování odhadnout.

Charakterizační adjektivum + substantivum:

bratrská výměna názorů (MF, 26. 1. 1971, r. 27, č. 21, s. 5)

čestný člověk (SS, 30. 5. 1975, r. 31, č. 126, s. 1)

důstojné uvítání (MF, 26. 1. 1971, r. 27, č. 21, s. 5)

jedinečné a nenapodobitelné skladby (SS, 28. 6. 1975, r. 31, č. 150)

krásná chvíle (SS, 30. 6. 1975, r. 31, č. 151, s. 1)

krizová léta (MF, 26. 5. 1971, r. 27, č. 123, s. 1)

krizové situace (MF, 3. 5. 1971, r. 27, č. 103, s. 1)

krizový vývoj (MF, 26. 1. 1971, r. 27, č. 21, s. 5)

legendární vůdce (SS, 22. 6. 1972, r. 28, č. 145, s. 1)

nádherné dny (SS, 19. 6. 1975, r. 31, č. 142, s. 8)

naděšené projevy sympatií (SS, 22. 6. 1972, r. 28, č. 145, s. 1)

ohromná spokojenost (SS, 4. 9. 1972, r. 28, č. 208, s. 8)

prvořadá povinnost (SS, 30. 5. 1975, r. 31, č. 126, s. 1)

předběžné výsledky (MF, 26. 1. 1971, r. 27, č. 21, s. 1)

správný směr (MF, 26. 5. 1971, r. 27, č. 123, s. 1)
srdečný ráz (MF, 26. 1. 1971, r. 27, č. 21, s. 5)
široký souhlas a podpora (MF, 26. 1. 1971, r. 27, č. 21, s. 5)
těžká nemoc (SS, 23. 5. 1974, r. 30, č. 120, s. 1)
tragická bilance (SS, 7. 9. 1972, r. 28, č. 211, s. 1)
tvrdá zkouška (MF, 4. 2. 1971, r. 27, č. 29, s. 3)
upřímné pozdravy (SS, 31. 5. 1975, r. 31, č. 125, s. 1)
velká chvíle (SS, 30. 6. 1975, r. 31, č. 151, s. 1)
věrný druh (SS, 30. 5. 1975, r. 31, č. 126, s. 1)

- příklady spojení charakterizačního adjektiva se substantivem zahrnují pojmenování s kladným i záporným rázem. Druhý člen těchto spojení – substantivum – sám o sobě není hodnotícím výrazem. Výjimkou v uvedených příkladech jsou slovní spojení *nadšené projevy sympatií*, *ohromná spokojenost*, *široký souhlas* či *upřímné pozdravy*. V těchto případech mají hodnotící význam obě složky, tzn., že takto vzniklé spojení má za úkol hodnocení zvýšit, zintenzivnit. Lze tedy hovořit o intenzifikujícím spojení.

Shrnutí

V novinových textech se s hodnotícími pojmenováními můžeme setkat velmi často, ať už se jedná o samostatná hodnotící slova nebo slovní spojení. Ve sledovaných tiscích byla hojnost takovýchto pojmenování skutečně značná, snaha o patetičnost vyjadřování působila často velmi přehnaně. Hodnotící pojmenování se objevovala v textech politického, sportovního, společenského i kulturního zaměření.

Hodnotící pojmenování jsou prostředkem vyjádření exprese. Autor je při jejich použití jednoznačně motivován snahou o zaujetí a ovlivnění čtenáře, snahou „získat čtenářské publikum pro svůj názor.“

7. ZÁVĚR

Noviny jsou médium, jehož pomocí lze působit na široké vrstvy obyvatelstva. Musíme konstatovat, že ve sledovaném období, charakterizovaném hlubokou nadvládou totalismu, sloužily noviny jako propagandistický prostředek, jehož pomocí se KSČ snažila působit na obyvatelstvo. Tato skutečnost se samozřejmě projevila v obsahové stránce denních tisků, z nichž byl čerpán materiál pro jazykově - stylistickou analýzu, a tím také ve skladbě lexikálních prostředků, jež autoři v textech pro „propagační“ účely používali.

Módní slova jsou v novinových článcích Rudého práva, Mladé fronty i Svobodného slova zastoupena v poměrně hojném počtu. Při vyhledávání těchto prostředků v textech bylo nutno pečlivě rozlišovat, zda se jedná skutečně o neotřelé slovní spojení, nebo vybraný výraz již sklouzl ke klišé. Módní slova mohou být prostředkem jazykové aktualizace a jako taková plní v textu persvazivní funkci.

„Socialistický“ tisk je charakterizován především vysokou koncentrací klišé, frazeologických spojení (především intenzifikačních a verbalizačních) a hodnotících pojmenování. Dle řady stylistů je užití klišé v textu známkou „chudosti“ autora slohu a jejich přítomnost v článcích z dnešního pohledu není příliš žádoucí. Tyto výrazy se objevovaly především v článcích politického, společenského a sortovního zaměření. Hodnotíme je jako prostředky automatizované. Jejich nahromadění v textu může při četbě působit unavujícím dojmem a celý článek jako „spousta řečí o ničem“. Motivací autora je ovlivnit čtenáře, získat pro svůj názor či přesvědčení.

Intenzifikační a verbalizační frazeologismy se ve sledovaných tiscích objevují prakticky ve všech druzích i zaměřeních textu. Jejich cílem je zaujmout čtenáře, ovlivnit jej. Pro tyto účely používá autor často expresivně zabarvená slovní spojení, zejména nahromadění intenzifikačních frazeologismů se však v některých případech nezdá být z jazykovědného hlediska vhodné.

Frazeologismy konkretizační (rčení) se v novinových člancích příliš nevyskytují. Výjimku tvoří texty ze sportovní oblasti. Jedná se o útvary, v nichž autor může projevit své subjektivní hodnocení, svůj názor – komentáře, kritické úvahy, reportáže. Ve sportovním zpravodajství jako takovém se s rčeními ani přirovnáními prakticky nesetkáme.

Naopak ve všech typech článků se lze setkat s hodnotícími pojmenováními. Jejich volbou dává autor textu „výraz“ a doplňuje ho o subjektivní pohled. V textu plní tyto prostředky persvazivní funkci, ale také informují čtenáře, někdy za použití velké dávky exprese.

V novinových textech sledovaného období je poměrně vysoká koncentrace slov cizího původu. Jejich použití často zhoršuje schopnost porozumět textu jako celku. Domníváme se, že v řadě případů by bylo vhodnější tyto výrazy nahradit domácími slovy. Autor textu se zřejmě snaží o odbornost vyjádření, ale především chce cizím výrazem zaujmout pozornost čtenáře a získat si jej.

Poměrně problematické bylo vyhledání publicismů v textech, zřejmě způsobené tím, že tyto výrazy se velmi snadno stávají klišé. Rozpoznat hranici mezi publicismem a klišé není dle našeho názoru v takovýchto textech vždy dost dobře možné.

Velmi malý počet odborných slov dává tušit, že autoři novinových textů si jsou vědomi toho, že článek má především funkci persvazivní a informační. Proto se odborným výrazům spíše vyhýbají, neboť by jejich použitím zbytečně zkomplikovali porozumění textu.

Obecně lze konstatovat, že zkoumané texty se vyznačují šablonovitostí vyjadřování, v textech se užívají stále tatáž schémata, prakticky všechny jazykové prostředky se opakují v různých druzích textů. Článkům neprospívá ani nahromadění frazeologických spojení a klišé. Autoři novinových textů sledují jednoznačně persvazivní funkci, k ní přistupuje úloha informační.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BARTÁK, J. *Metodika a metody žurnalistické práce*. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 1986.

BARTOŠ, J., KOVÁŘOVÁ, S. *Data českých dějin*. Olomouc: Alda, 1997.

BAUMERT, D. P. *Die Entstehung des deutschen Journalismus. Eine sozialgeschichtliche Studie*. München, Berlin: Duncker & Humblot, 1928.

BEČKA, J. V. *Česká stylistika*. Praha: Academia, 1992.

BEČKA, J. V. *Jazyk a styl novin*. Praha: Vydavatelství a nakladatelství Novinář, 1973.

BEČKA, J. V. *Sloh žurnalistiky*. Praha: Vydavatelství a nakladatelství Novinář, 1986.

BEČKA, J. V. a kol. *Slovník synonym a frazeologismů*. Praha: Vydavatelství a nakladatelství Novinář, 1997.

BEČKA, J. V. *Úvod do české stylistiky*. Praha: Nakladatelství ing. Roberta Mikuty, 1948.

ČECHOVÁ, M. a kol. *Stylistika současné češtiny*. Praha: 1997.

ČERNÝ, J. *Úvod do studia jazyka*. Olomouc: Rubico, 1998.

HAVRÁNEK, B., JEDLIČKA, A. *Stručná mluvnice česká*. Praha: Fortuna, 2002.

- HAVRÁNEK, B. *Studie o spisovném jazyce*. Praha: ČSAV, 1963.
- HUBÁČEK, Jaroslav. *Úvod do stylistiky českého jazyka*. Ostrava: PF BU, 1985.
- CHLOUPEK, J. *Dichotomie spisovnosti a nespisovnosti*. Brno: Univerzita J. E. Purkyně, 1986.
- JELÍNEK, M. Konkurenty automatizované a aktualizované. In *Příruční mluvnice češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2003, s. 767.
- JUNKOVÁ, Bohumila. Jazykové aktualizace a automatizace v současné publicistice. In *Spisovná čeština a jazyková kultura. Sborník z olomoucké konference pořádané ve dnech 23. – 27. 8. 1993*. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 1995, díl druhý, s. 226 – 229.
- MISTRÍK, Josef. *Štylistika*. Bratislava: 1985.
- NOVOTNÝ, Jiří a kol. *Mluvnice češtiny pro střední školy*. Praha: Fortuna, 1992
- PÜRER, H. *Praktischer Journalismus in Zeitung, Radio, und Fernsehen: mit einer Berufs- und Medienkunde für Journalisten in Österreich*. Salzburg: Kuratorium für Journalistenausbildung, 1990.
- REIFOVÁ, Irena a kol. *Slovník mediální komunikace*. Praha: Portál, 2004.

Internetové zdroje

- HROMÁDKA, Tomáš: *Deník s názvem " Slovo " zcela zmizel z českého mediálního trhu* [online]. Praha, 2002, [citováno 22. května 2008]. Dostupné z WWW: <http://bohusek.novinar.cz/aktualne/article.php?sid=2001032312>

kolektiv autorů: *České slovo* [online]. Praha, 2005 (datum poslední revize: 6. leden 2008), [citováno 22. května 2008]. Dostupné z WWW: http://cs.wikipedia.org/wiki/%C4%8Cesk%C3%A1_strana_n%C3%A1rodn%C4%9B_soci%C3%A1ln%C3%A

kolektiv autorů: *Mladá fronta* [online]. Praha, 2003 (datum poslední revize: 1. únor 2008), [citováno 15. března 2008]. Dostupné z WWW: http://cs.wikipedia.org/wiki/Mlad%C3%A1_fronta

kolektiv autorů: *Právo (deník)* [online]. Praha, 2003 (datum poslední revize: 28. březen 2008), [citováno 2. února 2008]. Dostupné z WWW: http://cs.wikipedia.org/wiki/Rud%C3%A9_pr%C3%A1vo

kolektiv autorů: *Slohové útvary jednotlivých funkčních stylů, slohové postupy* [online]. Vranov n. T. (Slovensko), 1999 [cit. 11. února 2008]. Dostupné z WWW: <http://referaty.hledas.cz/referat/20684/3/slohove-utvary-jednotlivych-funkcnich-stylu--slohove-postupy>

kolektiv autorů: *Žurnalistika* [online]. Praha, 2000 (datum poslední revize: 2. březen 2008), [citováno 11. února 2008]. Dostupné z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/%C5%BDurnalistika>

PŘÍLOHY

NEPELA BOJUJE O TITUL

V ženách podle očekávání

Z CURYCHU TELEFONUJE NÁS REDAKTOR V. SVADLENA

Sto procentní úspěch sovětských sportovních dvojic při prvních středních bojích o medaile na letošním evropském šampionátu v Curychu byl ještě ve čtvrtek v průběhu povinných cviků žen hlavním bodem četných diskusí a úvah. Převládá jednoznačně názor, že v této disciplíně je a zřejmě ještě dlouho zůstane sovětská krasobruslařská škola nedostížitelná. Zatím na ledě probíhala od rána první část soutěží žen — povinné cviky. A probíhala přesně tak, jak se očekávalo. Rakouská reprezentantka Schubová se hned po první figurě ujala vedení a v polovině první části soutěže získala bezpečný náskok. Za ní jede nečekaně dobře maďarská závodnice Almássyová.

Největší zájem byl však soustředěn ve čtvrtečním programu na volné tance, kde se předpokládal velký souboj dvojice Pachomovová—Gorškov ze SSSR se západoněmeckými sourozenci Buckovými a anglickým párem Guttlová—Bratschaw. Tento předpoklad se také splnil. Dnes máme i my na letošním mistrovství svoje »žehlíčko v ohni«. Večer jsou na programu volné jízdy mužů a čs. reprezentant Nepela se v nich pokusí získat potřetí titul mistra Evropy.

Bude je potřebovat . . .

Rakusance Schubové jde o to, že její postavení v krasobruslařské špičce je závislé na tom, jak vysoký náskok získá při povinných cvicích, neboť se svou volnou jízdou je pouze průměrnou závodnicí. Jenže právě tento náskok v první části závodu bývá zpravidla takový, že je Schubová zařazována vždy mezi favorítky. Nejinak je tomu i letos v Curychu. Rakouská krasobruslařka zajela první tři figury velmi dobře a postupně uniká svým největším konkurentkám. Krok se snaží udržet především Almássyová a možno říci, že v prvních třech cvicích se jí to dost dařilo. Maďarská mistryně je prakticky jednou z mála krasobruslařek, které jsou schopny »dotáhnout« ve volné jízdě bodový předstih Schubové. Angličanka Doddová ztratila poněkud kontakt při druhé figurě, která se jí nevydařila. O některou z medailí se bezpochyby hod-

lá ucházet Italka Trapanesová, dobře jede Švýcarka Walterová. Morgensteinová z NDR a Alexandrovová ze SSSR bojují rovněž dobře.

Nás reprezentují v této soutěži mistryně ČSSR Bezáková a další bratislavská závodnice, Drahová. Bezákové se poměrně nejlépe vydařil zahajovací cvik, ale i v dalších si udržela dobrý průměr a vcelku uspokojivé postavení. Pokud jde o Drahovou, po pravdě řečeno, zatím svým výkonem příjemně překvapila. Možná že si řeknete, proč takhle spokojenost, ale bohužel naše současné nejlepší krasobruslařky zatím na evropskou špičku prostě nemají.

Nelze podceňovat

Nepela rozhodně nepatří k onomu typu sportovců, kteří by chtěli zvítězit, než skončí boj. Také ví, že by bylo chybou některého ze svých největších soupeřů v dnešních volných jízdách podceňovat. I když se v Curychu píše a hovoří o Nepelovi jako o staronovém mistru Evropy, ten je ve svých prognózách velmi střízlivý a myslím, že především tato vlastnost je zárukou, že udělá pro úspěch všechno, co je v jeho silách. A toho není zrovna málo. Žitek a Pazdírek si mohou svoje postavení zlepšit jen dobře absolvovanými volnými jízdami. Z ostatních krasobruslařů jsou se zájmem očekávány výkony Četveruchina, Hoffmanna, Ověčnickova, Oundžiana atd.

Jízda perfektních bruslařů

Sportovní dvojice v Evropě i ve světě jsou doménou sovětských krasobruslařů. Po dvojnásobných olympijských vítězích Bělonosovová—Protopopov přišli před dvěma roky na scénu Rodnínová—Ulanov, kteří i chopili žezla. A ve středu večer ve volných jízdách ukázali, že ho nehodí hned tak brzy pustit. Jejich výkon, i kdy Ulanov měl při dvojitém skoku pád, dominoval celému programu. Byla jízda dvou perfektních bruslařů, kteří stávají na ledě vlastně jedním, dvojnásobní hudby, pro něž je její rytmus nedílnou součástí vlastního výkonu, a dvojnásobní sportovců, kteří dokáží zvládnout s prostou jistotou obtížné prvky. A kdy se jim některý nepodaří, bojují z plnou silou. Právem ocenilo hlediště houfem potleskem jak jejich výkon, tak i když přijímali na nejvyšším stupni té medaile.

Ve volných jízdách startovala také naše mistrovská dvojice Fialová s Tůmou. Ve střední části jízdy Fialová zalažila o Tůmovu nohu, měla pád a v průběhu tento nezdar ovlivnil celkový výkon našich krasobruslařů.

POŘADÍ SPORTOVNÍCH DVOJIC: 1. Rodnínová—Ulanov 9/421,1, 2. Smirnov—Surajkin 18/416,7, 3. Karelínová—Petrin (všichni SSSR) 31/404,2, 4. Gerling—Kagelmann (NDR) 32/401,0, 5. Leiningerová—Wiesinger (NSR) 53/390,6, 6. Rodnínová—Ulanov (SSSR) 53/387, 7. Basslerová—Rausch (NSR) 63/380,3, 8. Brodeček (Polsko) 66/371, 9. Conollyová—Paylforth (Anglie) 88/361, 10. Čahnová—Racle (Francie) 89/361, 11. Fialová—Tůma (ČSSR) 101/356,3.

CYKLISTÉ

Je to

Swazový kapitán Kamil Hat

K Nepelovu boji v Lyonské hale

Jenže Ondrej věděl velmi dobře, že se dostal do nemilosrdné „mígnice“, kde především American Fuller, Angličan Yates a Francouzka Georgellinová čekají na každé jeho sebemenší zakolísání. A byl st bezpochyby vědom dom také toho, že kdyby v těchto okamžicích podlehl tlaku a ztratil třeba jen na několik vteřin nervy, prohrál by všechno už před volnými třídami.

Třetí cvik očekáváme s nesmluvným napětím. Zvolí-li Pera svůj náskok před Nepelou o další body, můžeme se pomalu loučit s nadějí. Přijde zvat? Přišel. Ano, v tomto cviku se vyheglovla směrovka z dosavadního kursu v závodě. Ondra neziskal sice mnoho, ale vyhrál poprvé figuru a v následujícím cviku už se dostal před Peru. Ušel se, na spící i druhý den.

Jezdíme spolu autobusem do haly, a když se zmíním o závodě, máme edmittané rukou: „Prošim vás, můžeme raději na jiné téma, o závodě si pohovoříme, až bude konec.“

Myslím však, že je třeba uvést několik poznámek bez rozhovoru s našim mistrem. Už z toho závodu, že on sám by to stejně nerekl.

Zažil jsem už nejeden vřeholný krasobruslařský šampionát. Nemám tordit, že při těchto

Usmál se a klidně prohlodil: »Tak vidíte, jak jste pochodil se svým proroctvím.« Ustálil můj optimismus, že při povinných cvicích narube na Peru nějaký ten bod, do polohy, kdy začíná jít člověku mráz po zádech. Ptal jsem se v duchu sám sebe, jestli vůbec vnímá, co se kolem něho odehrává, zda si uvědomuje, jaké karty vložili někteří rozhodčí na stůl v jeho soubojích s Francouzem Perou...

K tomuto krátkému setkání s Ondrou Nepelou došlo v úterý při přestávce po druhém cviku. Pera vedl o několik bodů, a přiznám se, že v té chvíli už jsme jenom trnuli, aby jich nebylo do konce první části soutěže ještě dvakrát tolik. Těšili jsme se tím, že nějakých 15, 20 bodů by snad šlo ve volné jízdě ještě dohnat, ale bude-li to takhle pokračovat, šance zmizí jako pára nad hrncem.

Za těchto okolností by se asi nejedem z krasobruslařů »sesypal«. Vždyť mnohým kolikrát stačí jen to, aby se jim něco nepodařilo, a podlehnou depresi. V samotném Lyonu bylo takových případů několik. Vezměme třeba právě Pelekepiche nebo Kanadana Granstona. Americkému krasobruslaři nebylo nic platné, že ho tři rozhodčí dostlova mackkali dopředu, po první slabé jízdě se už nesebral. Při čtvrtém cviku nás reprezentant Židek prohlásil, že kdyby on zajel figuru tak jako Petkevich, dostal by ani ne tři body. Nu, a Granston, ten se z neúspěšného zahájení nevzpamatoval až do konce první části soutěže.

Nepela však nekapiuloval před třídám. Rval se o každou desetinu bodu. Nevím, jak mu bylo uvnitř, ale na ledě rostl od figury k figuře až do volné jízdy ve velkého bojovníka. Nepeřív úspěch v Lyonu je jedním z jeho nejpevnějších. Jestliže jsme vždy hodnotili u tohoto sportovce jeho vynikající schopnosti, klid a bojovnost, platí to dvojnásobně. Klobouk dolů před takovým uměním a morálkou.

Jestliže maitičkosti. K rozhovoru jsme se po závodě nedosta li. Na Nepelu čekali četní zahraniční novináři. Dal jsem jim výjimečně přednost...

KLOBOUK DOLŮ...

Není nejmenšího sporu, že takovýto závod čs. mistr ve své kariéře ještě nejel. Pravda, třeba loni v Lublani, kdy začal šlapat v průběhu pozitrných cviků na paty favorizovanému Woodovi, někteří rozhodčí prohlévlí o osud mistra světa urřili té starosti a Nepelu trochu přibrzdili. Ale v Lyonu stál náš reprezentant před holou skutečností, že už si někdo někde zamlouval rozhodovat bez něho.

Soutěžích nebylo nesprávných výroků četných rozhodčích, naopak. Pravidelně docházelo k různým blokům, jednolitě skupiny prosazovaly svoje zájmy. Ale v Lyonu, to byl zcela otevřený útok »alliance tří«, kteří se snažili do poslední chvíle ovlivnit průběh závodu a současně ovlivňovat svůj výroký i ostatní rozhodčí. Věřím, že si to takhle nepředstavoval ani sám Pera.

V. SVADLENA

OHLAS NA SNÍŽENÍ MALOOBCHODNÍCH CEN

Jsme pro tuto cestu

Již v pondělí dopoledne se projevil v obchodech živý zájem

PRAHA 3. května (Sý) — Zprávu o snížení maloobchodních cen u více než tří tisíc výrobků přijala naše veřejnost s uspokojením jako zřetelný důkaz postupující hospodářské konsolidace. Snížení je i důkazem, že iniciativa pracujících vede ke konkrétním výhodám pro všechny. V uplynulých dvou svátečních dnech měli naši občané dost času se nad příspěvkem ke zvýšení životní úrovně zamyslet, a to nejen nad tím, jak snížení cen využijí při nákupu a ve svých domácnostech, ale také nad tím, jak na rozhodnutí vlády odpoví.

Např. v Železárnách VRSR v Třinci se setkala zpráva o snížení cen s živým ohlasem na všech pracovištích. Lidé především oceňovali, že strana a vláda dokázaly v poměrně krátké době zabezpečit politickou a hospodářskou konsolidaci ve vývoji národního hospodářství a její výsledky se projevují ve zvyšování životní úrovně. Aby vyjádřili svou podporu současné politice strany a vlády, budou usilovat o maximální překročení svých závazků.

Brigády socialistické práce z vozového depa Ostrava odpovídají velmi konkrétně — jejich členové se zavázali opravit měsíčně nad plán dalších 1000 železničních vagonů pro zajištění nákladky materiálu v hutích a dolech.

Pracující tratové distance ČSD Ostrava ukončili diskusi o snížení cen vyhlášením nového závazku: v květnu uskuteční navíc střední opravu důležité koleje na levém před-

nádraží v hodnotě dříla 80 000 Kčs a generální opravu výtažné koleje v dílnách za 100 000 Kčs.

Kolektiv pracujících třetí přádelny bavlnářských závodů v Ružomberku rovněž reagoval na snížení cen závazkem na zvýšení výroby, produktivity a snížení vlastních nákladů, celkem v hodnotě 140 000 Kčs.

Takto bychom mohli uvádět další konkrétní ohlasy pracujících na snížení maloobchodních cen některých druhů zboží. V úhrnu všechny tyto odpovědi znamenají další přínos národnímu hospodářství a vytváření nových předpokladů pro zabezpečení trvalého růstu životní úrovně.

O ohlas, jaký vzbudilo snížení cen, jsme se zajímali také v několika desítkách pražských i mimopražských obchodů. Ve většině nám sdělili, že již v pondělí dopoledne — a to nikdy nebývá prodej nějak silný — se jevil zvýšený zájem o zlevněné zboží.

U zboží investičního charakteru, jako jsou televizory a chladničky, přišlo do obchodů více zájemců si prohlédnout zlevněné typy a také více osob než jindy požádalo o tiskopisy na žádost o doplňkovou půjčku.

V obchodech s koberci a podlahovými krytinami se především soustředil zájem na zlevněné krytiny. Neku-

puje se však bez rozmyslu, kupující si vybírají v barvách i vzorcích, a protože snížení cen je trvalé, někteří se spokojili s informací, kdy prodejna obdrží zboží v požadované barvě či vzoru.

V textilních obchodech a prodejnách oděvů i punčoch rovněž zaznamenali zesílení zájmu a mírné zvýšení prodeje. V mnoha prodejnách nás však upozornili, že růst prodeje očekávají asi do týdne; je to pochopitelné, nejde o výprodej, aby každý domem pospíchal, ale o trvalé snížení cen zboží, které bude stále na trhu.

Železničáři plní slovo

PRAHA 3. května (bu) — Pracovní iniciativa se úspěšně rozvíjí i na Severozápadní dráze. Za vynikající výsledky dosažené v loňském roce v soutěži na počest 25. výročí osvobození Československa Sovětskou armádou převzali v pondělí její pracovníci Čestné uznání I. stupně vlády ČSSR a ÚR CSROH.

Ministr dopravy ČSSR Ing. S. Sůtko na slavnosti vysoce ocenil úsilí železničářů, kteří úspěšně splnili své úkoly i přes velký nedostatek pracovníků. Jen loni odpracovali více než 14 milionů přesčasových hodin. Také plán prvního čtvrtletí 1971 splnila dráha vzorně, a to především díky socialistické soutěži, do níž zapojeno 80 procent zaměstnanců. O titul brigáda socialistické práce usluje 958 kolektivů. Na pondělí slavnosti železničáři Severozápadní dráhy slíbili, že do sjezdu překročí nákladku o milion tun.

ch Honecker níkem ÚV SED

Rudé právo, úterý 4. 5. 1971, r. 51, č. 104, s. 3

NOVÝ ČS. REKORD na skrývce uhelných nadloží

MOST 12. května [1c] — Květen byl vyhlášen v Severočeské hnědouhelné pánvi — na počest XIV. sjezdu a 50. výročí založení KSČ — měsícem maximálních výkonů v těžbě uhlí a na skrývce uhelných nadloží.

Soutěž hornických kolektivů přináší vynikající výsledky. Vytvoření nového denního revírního a čs. rekordu ohlásily ve středu skrývkové provozy povrchových dolů. Ve třech směnách 11. května bylo skryto a odklizeno 448 tisíc 814 m³ zeminy, čímž byl dosavadní rekord ze 30. června loňského roku překročen o 27 tisíc 552 m³. Zároveň dosáhly hornické skrývkové kolektivy i nového směnového rekordu. V noční směně z 11. na 12. května bylo vytěženo a založeno 174 000 m³ uhelných nadloží a dosavadní rekord byl překonán o 12 067 kubických metrů.

Výkony skrývkařů severočeského revíru si zaslouží ocenění. Jsou výsledkem kolektivního snažení všech skrývkových provozů a vysokého úvědomění osádek rypadel a zakladačů. Zabezpečování maximálních dobytelných zásob uhlí vytvářejí příznivé podmínky pro těžbu paliva v letních měsících.

Rekord zaznamenali také havíři z povrchového Dolu Jiří v n. p. Důl 25. únor ve Vintířově. Vytěžili do středečního rána za uplynulých 24 hodin 19 965 tun uhlí. Je to dosud nejvyšší denní těžba v jednom dolu v historii sokolovského revíru.

Českoslovenští státníci na návštěvě v Moskvě

BRATRSKÁ VÝMĚNA NÁZORŮ

Moskva. — Dne 25. ledna 1971 se na ÚV KSSS sešel generální tajemník ÚV KSSS L. I. Brežněv, člen politbyra ÚV KSSS a předseda rady ministrů SSSR A. N. Kosygin a tajemník ÚV KSSS K. F. Kaťušev s prvním tajemníkem ÚV KSČ G. Husákem, členem předsednictva ÚV KSČ a předsedou vlády ČSSR L. Štrougalem a členem předsednictva, tajemníkem ÚV KSČ V. Bilakem.

Na této schůzce si obě strany vyměnily názory na další rozvoj a prohloubení přátelských styků a bratrské spolupráce mezi KSSS a KSČ, SSSR a ČSSR.

Obě strany se navzájem informovaly o výstavbě socialismu a komunismu ve svých zemích. Sovětští představitelé hovořili o přeběžných výsledcích splnění pětiletého plánu a o perspektivách

Pokračování na str. 5

Mladá fronta, úterý 26. 1. 1971, r. 27, č. 21, s. 1

Příloha 6

Bratrská výměna názorů

Pokračování ze str. 1

rozvoje národního hospodářství v nové pětiletce. Zvláštní pozornost byla věnována přípravě XXIV. sjezdu KSSS a hnutí pracujících, které se v této souvislosti rozvinulo na počest důstojného uvítání sjezdu vysokými pracovními ukazateli.

Ceskoslovenští soudruzi zase vyprávěli o tom, jak se s úspěchem prosazuje linie KSČ, směřující k další politické a hospodářské konsolidaci situace v zemi. S uspokojením konstatovali, že dokumenty schválené na prosincovém plenárním zasedání ÚV KSČ, zejména „Poučení z krizového vývoje v Komunistické straně Československa a ve společnosti po XIII. sjezdu KSČ“ se setkaly se širokým souhlasem a podporou u komunistů a pracujících mas. Českoslovenští předáci informovali sovětské soudruhy o růstu pracovní aktivity, o soutěžení, které se rozvíjí na čes-

koslovenských závodech na počest 50. výročí Komunistické strany Československa v květnu letošního roku.

V rozhovoru o úspěších, jichž bylo dosaženo v nejrůznějších oblastech hospodářské spolupráce mezi Československem a Sovětským svazem, obě strany zdůraznily význam dalšího prohloubení kooperace a specializace výroby v zájmu efektivnějšího uplatnění úspěchů vědeckotechnického pokroku.

Při jednání o mezinárodních otázkách bylo znovu konstatováno, že velký význam pro zajištění míru a bezpečnosti v Evropě mají smlouvy, které uzavřely Sovětský svaz a PLR s NSR. Obě strany potvrdily své stanovisko, že považují mnichovskou dohodu za neplatnou od samého začátku a se všemi důsledky, které z toho vyplývají.

Schůzka mezi sovětskými a československými vedoucími předsta-

viteli, která probíhala v ovzduší přátelství a vzájemného bratrského porozumění a měla srdečný ráz, prokázala úplnou jeanotu v názorech a stanoviscích Československa a Sovětského svazu na celý okruh projednávaných otázek.

Týž den soudruzi G. Husák, L. Štrougal a V. Biljak odcestovali do vlasti.

Na ruzyňském letišti je uvítali členové a kandidáti předsednictva ÚV KSČ E. Erban, A. Kapek, J. Kempný, J. Korčák, D. Hanes, V. Hůla a A. Indra, předseda ÚKRK KSČ M. Jakeš, tajemníci ÚV KSČ J. Fojtík a O. Švejška a další oficiální osobnosti.

Při návratu do vlasti zaslal první tajemník ÚV KSČ Gustáv Husák z paluby letadla prvnímu tajemníku ÚV PSDS Edwardu Gierkovi telegram tohoto znění:

„Drahý soudruhu Gierku, při přeletu území bratrské Polské lidové

A těsně pod střechou, kde už nezbylo místo na vítr, st Ať žije Daněk!

Ještě dopoledne v jedenáct hodin jsem se šel rozcvíčit s činami, abych probudil svalový tonus. Kdybych to býval neudělal, asi by závod dopadl všelijak. Pak jsem se jen trochu naobědval. Hladový vlk lépe honí.

Ve 14.00 hod. už byl Ludvík Daněk na olympijském stadionu, kolem devatenácté hodiny z něho odcházel. Se zlatou medailí v tašce, ke stříbru z Tokia a bronzu z Mexika a k evropskému zlatu z Helsink přidal 35letý československý reprezentant počtu, o které se mu až dosud jen zdálo. Mnoho však nechybělo, a mohla se opakovat dnes už historická a nenávratně v minulosti utopená deštivá středa na mistrovství Evropy 1966 v Budapešti. Posudte sami:

Prolog

14.51: Rozhodčí přinesou disky. Daněk si jeden vybere, svlékne pláštěnku a posledním tréninkovým hodem pošle kotouč na 61 metrů. Pak vezmou muži v zelených sakách košťata, zamatou kruh, a všechno může začít.

První dějství

15.07: Thout z NDR se zavázaným pravým kolenem udává ráz finálové soutěže — jakési vyzvání k tanci ostatním třinácti soupeřům: 61,74. O minutu později se svléká československý reprezentant, kterému tedy los příliš nepál. „Flaček“ leží vlevo, k bílé čáře ohraničující výseč, rozhodčí hlásí jen 58,12. „Hledal jsem, kam bych vlastně měl disk poslat. Dopršel sektor to nešlo. Vítr foukal přímo do zad. Na rozdíl od kvatříkace. A přitom pořadatelé slíbili, že se bude určitě závodit proti větru. Velmi těžké podmínky!“ Daněk přehazuje Maďar Fejer, Američan Vollmer, Ital Simeon a další. Po první sérii je Daněk devátý. Nervózně si zkouší otočku na vedlejším cvičném kruhu. Nabývá stadion, před jehož branami zůstaly opět tisíce prosebníků a vstupenky pulsuje poklidným šumem lhostejnosti, která může být porušena jen v okamžicích senzací nebo tragédií.

Druhé dějství

15.25: Daněk se svléká, mimochodem má stejné oblečení jako jeho velký soupeř, Američan Silvester: červené triko a přes ně bílý dres. Zlepšení o víc než dva metry: 60,38. A také pohled rozhodčím přes ramena do zápisu. Stačí na finále? Po druhé sérii páté místo.

Třetí dějství

15.46: Čs. diskář bere iniciativně do ruky koště a vymetá z kruhu každé zebemění smítko. Následuje blesková otočka: 62,38. Zlepšení o další dva metry a další pohled přes ramena muže v zelených sakách. Ale ani soupeři nezahálejí. Daněk si stále drží držet pouze páté místo. Značky pěti nejslabších míží z trávníku, aby zbylo víc prostoru pro nejlepší diskáře světa. Drama vrcholí, ale diváky až dosud spíše vzrušuje mechanizované rozvážení překážek do jednotlivých dráh proudovou metodou.

Čtvrté dějství

16.10: Daněk přidává dalších 16 centimetrů — 62,54, a potřetí nervózně prohlíží zápis rozhodčích. Na pořadí se bohužel ale nic nemění.

Páté dějství

16.20: Stadion jásá nad rekordem Akil-Bui, čs. reprezentant má tedy

postarano o naprostou nevšimavost publika. Ale nevyužívá toho: 61,70. Čtyři minuty nato se zlepšuje Bruch a zůstává jen deset centimetrů za až dosud vedoucím Silvesterem: 63,40. Ochozy začínají hučet. Blíží se tragédie favorita z Československa?

Šesté dějství

Daněk leží na trávě kousek od modrých schůdků startéra. Co se mu asi v té chvíli honí hlavou? — „Soustředoval jsem se, abych mohl zmobilizovat všechny síly. Rozhodně jsem nekapituloval. Vždyť v kolika letošních závodech se mi už podařilo vyhrát právě posledním hodem!“

16.31: Dlouhé soustředění a výbuch v hledišti: ne tragédie, ale senzace! 64,40! „Jeden jediný hod se mi tedy povedl!“ Silvester jen kroutí hlavou. Poslední minuty nervozity. Hodí ještě někdo dál?

16.37: S blahopřáním přichází už i Silvester: „Věřil jsem, že vyhraje

Bruch, je to pro mne překvapení!“ Dva největší soupeři se chovají k našemu reprezentantu velice přátelsky. Daněk: „Každý musí umět přijmout sportovní prohru. Kdo to nedokáže, nemohl by závodit. Také jsem nezahazoval lítinu do žita, když mě množství ve zlých chvílích „odepisovali“.“

16.45: Závěrečný pokus absolvuje ještě Fin Rinne, a všechno už je na sto procent. Tři největší současné postavy světového disku jdou pomalu ke stupňům vítězů. V hledišti zamává v rukou našich turistů několik československých vlájek a ozve se srdečné Ať žije Daněk!

Epilog

17.10: Doktor Kroutil věší Ludvíku Daněvi na krk zlatou olympijskou medaili. Těsně pod průhlednou střechou, kde už není místo pro vítr, který v sobotu zamotal diskářům hlavu, stoupá vzhůru trochu zpilhlá československá vlajka. Od nedalekých pahorků, obsypaných tisíci zvědavých, se odrážejí tóny pánoků zpomalené hymny.

Na černé tabuli naskakují výsledky: 1. Daněk (ČSSR) 64,40, 2. Silvester (USA) 63,50, 3. Bruch (Švédsko) 63,40, 4. Powell (USA) 62,82, 5. Fejer (Maď.) 62,58, atd.

A žije Daněk! Muž, který na sklonku své velké kariéry laškoval devadesát minut s nervy celého Československa.

MNICHOV

PAVEL VITOUS

Od zvláštního zpravodaje Mladé fr

Akil-Bua vroucně lhá svou nejdražší! — zlatou — medaili za vítězství na 400 m překážek.

Stříbrn

Milena Duchková po vyrovn

Drama na vysoké věži vyvrcholilo sérií posledních tří skoků, kdy na čele vykristalovaly Duchková, Knapeová (Švédsko) a Janicková (NDR). Do šestých skoků naše reprezentantka nastupovala na vedoucí pozici.

V této sérii dostala Knapeová 48,30 bodu. Po ní skákala Janicková (46,32) a Švédka překonala. Milena Duchková zvolila skok obtížnosti 2,3, ale nedotáhla u něho závěr — výsledkem byla známka 31,7. Propadla tak rázem na třetí pozici.

Pořadí se ale zase hned v následujících pokusech změnilo. Knapeová se probíjela znovu do čela — dostala 56,18, kdežto Janicková 51,78, Duchkovou čekal nejtěžší skok a obtížnost.

Mladá fronta, pondělí 4. 9. 1972, r. 28, č. 208, s. 8

Příloha 8

Slavnostní zasedání v pražském hotelu International

Půlstoletí rozhlasu

**ROZHLAS – SOUČÁST NAŠEHO ŽIVOTA ■ VYZNAMENÁNÍ NEJLEPŠÍCH PRA-
COVNÍKŮ ■ PROJEV ÚSTŘEDNÍHO ŘEDITELE ČS. ROZHLASU DR. JANA RIŠKA**

P r a h a (eíl). — Československo patřilo v roce 1923 k prvním evropským státům, v nichž bylo zahájeno pravidelné rozhlasové vysílání. Během prvních patnácti let bylo mezi obyvatelstvem již přes milion rozhlasových přijímačů a svým prudkým rozvojem, zvláště v posledních pětadvaceti letech, se stal neodmyslitelnou součástí našeho života.

K 50. výročí Československého rozhlasu a zároveň k 25. výročí socialistického rozhlasu se včera ve velkém sále pražského hotelu International konalo slavnostní zasedání, kterého se zúčastnila řada čelných představitelů našeho společenského a kulturního života a zahraniční hosté ze všech socialistických zemí. Slavnosti byl také přítomen ing. Karel Hofmann, člen předsednictva ÚV KSČ a předseda ÚRO.

Úvodní projev přednesl ústřední ředitel Čs. rozhlasu dr. Ján Riško. Zdůraznil v něm především společenskou funkci rozhlasu a

jeho důležité poslání ideové, politické, kulturní i vzdělávací. Sám za sebe hovoří fakt, že našich pět rozhlasových stanic doplněných krajovými a národnostními programy odvysílá denně zhruba 50 padesát hodin.

Za zahraniční delegáty vystoupil se svým projevem J. A. Rapochlin, náměstek předsedy Výboru pro televizi a rozhlas rady ministrů SSSR.

Na závěr tohoto slavnostního setkání udělil ústřední ředitel Čs. rozhlasu Ján Riško vyznamenání dlouholetým a nejlepším rozhlasovým pracovníkům. Vyznamenání za zásluhy o výstavbu převzal

nání Za vynikající práci dostali dr. Julius Farkaš, ředitel bratřislavského rozhlasu, Josef Merunka, ředitel českých krajských studií, Pěvecký sbor Čs. rozhlasu, František Sova, technický ředitel Čs. rozhlasu, a Luboš Šimek, odborný poradce ústředního ředitele.

Straně na počest

Karlovy Vary (ah). — Na počest krajské konference KSČ vyhlásili mládežníci karlovarského okresu v sobotu 19. května směnu mládeže. Její vítězka bude poukázán na Fond solidarity. Tak například 40 svazků z karlovarských Pozemních staveb bude pracovat na úklidu bytovek ve Veleprtech, svazáci z Výzkumného ústavu jemné keramiky v Březové zase ve svém závodě při úklidu prostranství. Jak nám včera sdě-

METRO - DEN PRVNÍ

Ve čtvrtek, v den slavnostního zahájení, se jezdilo jen na pozvánky, ve vyhrazeném čase a bez placení. Takže se to jaksi nedalo brát doopravdy. Tím skutečným prvním dnem se stal až pátek.

V prvním vagónu prvního vlaku, který vyjel minutu po páté ráno ze Sokolovské, sedělo dvánáct lidí. To byla nasmělá předehra. Mezi ránem a dopolednem se začaly před jednotlivými stanicemi vytvářet mohutné zástupy, které se přelévaly až do večera. Od pěti ráno do půlnoci povozilo 536 vlaků mezi Kačerovem a Sokolovskou 300 000 lidí, většinou ve vozzech nacpaných více, než pražské tramvaje v největší špičce. Metro prozatím nebylo dopravním prostředkem, ale atrak-

cí. Tak je nutno brát i to, co se v něm odehrávalo.

Každý si chtěl vyzkoušet měniče mincí, takže ve většině z nich záhy došla zásoba korun. Ztratilo se asi deset dětí, jejichž rodiče byli rozhlasem vyvoláváni po celé trase. Několik méně informovaných jedinců ukagovalo předplatní jízdenky turniketům a divilo se pak, proč je chapadla nechťejí pustit dál, a jedna dáma postála delší čas před měničem mincí v očekávání, že vypadne lístek s její váhou. Intervaly vlaků se trochu roztáhly, hlavně vlnou závla při nastupování a vystupování. V tom všem bylo téměř zárukem, že metro přestálo bez úhony, až na jednu skleněnou stěnu ve stanici Gottwaldova, kterou prošel nepozorný

návštěvník. Navzdory tlačenici nezněly pak z davu lživé kletby, ale slova chvály, obdivu a uznání, a na Gottwaldově bylo slyšet mladý pár, jak si domlouvá příští rande tady, místo u Národního. A i ten, kdo měl možnost během stavby i po dokončení metro několikrát navštívit, je tentokrát viděl jinýma očima.

Pracovníci metra, kteří nastoupili v plné síle i s administrativou, a největší experti, kteří jim pomáhali, měli se zvládnutím náporu co dělat. Ale bluboko po půlnoci, když už náčelník dopravní služby metra Ing. J. Kroneš povážděl všobno o zkušenostech prvního dne, mohl na úplně poslední otázku, jaký byl, odpovědět jedním slovem: úspěšný.

IVAN ČERVENKA

MNICHOV 72

Zpravodajství
Lumira
Proppera

Velký sen se stal skutečností

DANĚK DOPLNIL SVOU SBÍRKU MEDAILÍ O ZLATO ● NEŠTASTNÉ FINÁLE EVY GLESKOVÉ ● NORDWIG PRVNIM EVROPANEM NA TYČKARSKÉM TRŮNĚ ● NEUVĚRITELNÉ VÍTEZSTVÍ WOTTEA V "PŮLCE MUŽŮ" ● FIN VIREN PŘEKONAL PO 7 LETECH SVĚTOVÝ REKORD RONA CLARKA NA 10 000 m ● MATOUŠEK VYCHÁZEJÍCÍ SPRIINTERSKOU HVEZDOU?

ka přehodit. Dokladem obrovského Daňkova soustředění a chladnokrevnosti je i to, že jako jediný účastník finále neměl ani jediný pokus neplatný. Jak házel: 58,12 — 60,38 — 62,38 — 62,54 — 61,70 — 64,40.

Smůla Gleskové

Poprvé se podařilo až do finále Gleskové postoupit z do finále olympijské stovky, dosud vždy (v Tokiu i Mexiku) skončila v semifinále. I letos však se pro ni semifinále stalo osudným. Hloubková

olympijských rekordů. Především to byla blitva na 10 km, kterou pro sebe rozhodl výborným závěrem viren z Flinska, který navíc na trati upadl a přesto překonal světový rekord Rona Clarka z roku 1965 (časem 27:38,4). Jánský doběhl v tomto závodě na výborném devátém místě v čase jen o 0,4 v. za svým čs. rekordem z rozběhu a prokázal tak oprávněnost své diskutované nominace. Překvapením bylo i druhé místo Belgiciana Puttemansa a až šesté pořadí pro dosavadního evropského

(Maď.) 61,98, 8. Luke (USA) 80,06. Tyč: 1. Nordwig (NDR) 550 cm O. R., 2. Seagren (USA) 540, 3. Johnson (USA) 535, 4. Kuretzky (NSR) 520, 5. Simpson (Kan.) 520, 6. Ohi (NSR) 520, 7. Lagerqvist (švéd.) 520, 8. Trancanelli (Fr.) 510, 9. 1000 m: 1. Wootle (USA) 1:45,9, 2. Arzanov (SSSR) 1:45,9, 3. Boit (Keňa) 1:46,0, 4. Kemper (NSR) 1:46,5, 5. Ouko (Keňa) 1:46,5, 6. Carter (Brit.) 1:46,6, 7. Kupczyk (Pol.) 1:47,1, 8. Fromm (NDR) 1:48,0. 10 000 m: 1. Viren (Fin.) 27:38,4

DAŇKŮV ZLATÝ DEN

V sobotu konečně zazněla olympijským stadionem československá hymna. Patřicetiletý Ludvík Daněk, jeden z nejkušenejších světových diskářů získal konečně nejceněnější úspěch své závodnické kariéry.

V soutěži kde na stupních vítězů stáli všichni favorité dokázal zvítězit posledním hodem a postavit se tak na stupeň nejvyšší.

Konečně zlato

Ludvík Daněk si v sobotu doplnil sbírku medailí z OH i o nejceněnější trofej. Zahrál všem na nervy. Ač po kvalifikaci nejlepší, po prvním hodu byl až osmý a před posledním šestým hodem stáje jen pátý. Pak však přišel hod, do kterého dokázal dát náš největší aspirant na ti-

křec, kterou „chytla“ 20 m před cílem, neohrožila si je její postup, ale poznamenala její finálový výkon natolik, že s vypětím vůle doběhla hluboko pod svými možnostmi na osmém místě — v semifinále zaběhla 11,43. Před finálovým závodem dostala Glesková doslova mezi národní lékařskou pomocí, výprava NDR nabídla lékaře i maséra. Injekce a ledové obklady však nepomohly.

Neuvěřitelný Wottle

Téměř osmdesátiletou nadvládu amerických tyčkářů zlomil poprvé v sobotu svým novým olympijským rekordem 550 cm Wolfgang Nordwig z NDR. Stejně, než větší drama, přinesl běh mužů na 800 metrů, který vyhrál neuvěřitelným způsobem spoludáříl světového rekordu (1:44,3) David Wottle z USA. Po šokující pomalém začátku, kdy měl zkrátka více než 15 metrů, se asi po 500 m začal propřacovat dopředu. Jeho nevidaný finiš znamenal pro zcela vyčerpaného Arzana, který těsně za cílem upadl, až

ho rekordmana Bodarda z V. Británie. Tunisan Pammondí upadl a vzdal. Světový rekord padl i v soutěži pětibojařek, odváží si ho Angličanka Petersová výkonem 4801 b. Dva centimetry rozhodly o novém olympijském vítězi v oštěpu mužů. Stal se jím pátým pokusem Klaus Wolfermann z NSR, svým nejlepším osobním výkonem 80,48 cm. Favorit Luis se musel spokojit se stříbrem (90,46). Také vítěrka běhu žen na 800 m byla k ohromné spokojenosti domácích diváků z NSR Hildegard Falcková vyvořila časem 1:56,6 nový olympijský rekord, jen o desetinku zpět zůstala Sabaitová ze SSSR. A konečně posledním atletem, který si donesl v medáli z tartanové dráhy zlatou byl Kannerberg z NSR, který ušel 50 km za 3:58:11,8 hod.

VÝSLEDKY

MUŽI - disk: 1. Daněk (ČSSR) 64,40 m, 2. Silvester (USA) 63,50, 3. Bruich (Švéd.) 63,40, 4. Powell (USA) 62,82, 5. Eger (Maď.) 62,92, 6. Tih-

(světový rekord), 2. Puttemans (Belgie), 27:39,6, 3. Yifter (Etiopie) 27:41,0, 4. Haro (Sp.) 27:46,2, 5. Shorter (USA) 27:51,4, 6. Bedford (Brit.) 28:05,4, 7. Korica (Jug.) 28:15,2, 8. Zadden (Tun.) 28:18,2, 9. Jánský (ČSSR) 28:23,5. 400 m přek.: 1. Aki-Bua (Uganda) 47,82 S. R., 2. Mann (USA) 48,51, 3. Henery (Brit.) 48,52, 4. Seymour (USA) 48,84, 5. Schubert (NSR) 49,05, 6. Gavilenko (SSSR) 49,66, 7. Tziortzis (Řecko) 49,66, 8. Sorin (SSSR) 50,25. 50 km chůze: 1. Kannerberg 3 hod. 56:11,57 min., 2. Soldatenko (SSSR) 3:58:24,0, 3. Young (USA) 4:00:46,0, 4. ...

Spojenecké cvičení bylo včera zahájeno

PRAHA (čtk) — V souladu s plánem velení spojených ozbrojených sil členských států Varšavské smlouvy začalo včera na území ČSSR jedno z největších spojeneckých cvičení armád Varšavské smlouvy „ŠTÍT 72“, kterého se účastní jednotky Maďarské lidové armády, Národní lidové armády NDR, Polské lidové armády, Sovětské armády a Československé lidové armády. Spojenecké cvičení řídí ministr národní obrany ČSSR armádní generál ing. Martin DZUR.

Z čestných tribun s dominujícími hesly „Leninskou cestou vpřed k budování socialismu“, „Varšavská smlouva — štít socialismu“ a vyzdobenými státními vlajkami členských států Varšavské smlouvy cvičení v jednotlivých prostorech přihlížejí členové předsednictva ÚV KSČ — generální tajemník ÚV KSČ dr. G. HUSÁK, předseda federální vlády dr. L. ŠTROUGAL, první tajemník ÚV KSČ J. LENÁRT a další čelní představitelé KSČ a vlády a generalita ČSLA.

Spojeneckému cvičení je přítomen hlavní velitel spojených ozbrojených sil států Varšavské smlouvy, maršál SSSR I. I. JAKUBOVSKY, náčelník štábu spojených ozbrojených sil, armádní generál S. M. ŠTENENKO, a další představitelé velení spojených ozbrojených sil států Varšavské smlouvy. V čele vojenských delegací jsou přítomni ministři národní obrany členských států Varšavské smlouvy a dalších socialistických zemí.

Cvičení sleduje také delegace hlavního velení spojených ozbrojených sil států Varšavské smlouvy v ČSSR v čele s jeho starším představitelem generálplukovníkem K. G. Kožanovem a zástupci střední skupiny vojsk Sovětské armády v ČSSR.

Přítomni jsou rovněž vojenští, letectví a námořní příslušníci socialistických států.

cvičení prokazovaly důsledné plnění úkolů základního vojenskopolitického cíle, vyjádřeného heslem „Varšavská smlouva — štít socialismu“.

Již první hodiny spojeneckého cvičení „Štít 72“, ve kterých jednotky a štáby Maďarské a Československé lidové armády prokázaly vynikající součinnost, sladěnost bojového úsilí jednotlivých druhů vojsk a vzájemnou pomoc, plně přesvědčily, že jazyková rozdílnost nebyla vzájemně souhře při plnění společných bojových úkolů nikterak na překážku. Přesné pochopení a plnění bojových úkolů příslušníkům obou bratrských armád umožnila mimo jiné i dokonalá znalost zásad vojenského umění, které jsou ve všech bratrských armádách Varšavské smlouvy jednotné.

Středočeské MěNV o volebních programech

PRAHA (čtk) — K výměně zkušeností z realizace volebních programů Národní fronty, rozvoje soutěžního hnutí a masové politické a výchovné práce se včera v Praze sešli předsedové Městských národních výborů Středočeského kraje. Zasedání především zaznamenalo rozmach

Slavnostní akt ve Vladislavském sále Pražského hradu

Gustáv Husák zvolen prezidentem republiky

PRAHA (čtk) — Na Pražském hradě se včera dopoledne sešli na společné schůzi Sněmovna lidu a Sněmovna národů Federálního shromáždění Československé socialistické republiky. Poslanci nejvyššího orgánu státní moci v naší zemi se zde shromáždili, aby zvolili pro pětileté funkční období prezidenta ČSSR. Dějiště významného státního aktu, starobylý gotický Vladislavský sál, bylo slavnostně vyzdobeno československou vlajkou a státním znakem ČSSR. Také nad budovou vláda státní vlajka ČSSR.

JIŽ PŘED DESÁTOU HODINOU přicházeli členové předsednictva Federálního shromáždění obou sněmoven Federálního shromáždění Československé republiky. Poslanci nejvyššího orgánu státní moci v naší zemi se zde shromáždili, aby zvolili pro pětileté funkční období prezidenta ČSSR. Dějiště významného státního aktu, starobylý gotický Vladislavský sál, bylo slavnostně vyzdobeno československou vlajkou a státním znakem ČSSR.

Na čestné tribuně usedli předseda vlády ČSSR L. Strougal, předseda FS ČSSR A. Indra a další členové předsednictva ÚV KSČ V. Břák, P. Colotka, K. Hoffmann, A. Kapek, J. Kempný, J. Korčák a J. Lenárt, kandidáti předsednictva ÚV KSČ M. Hrušková a V. Hůla, předseda ÚV KSČ M. Jakes, členové sekretariátu ÚV KSČ J. Baryl, J. Fojtík, F. Ondříček, O. Svestka a M. Moc. Místa na čestné tribuně zaujali

Z rozkazu prezidenta republiky

— pravil. „Proto svolalo předsednictvo Federálního shromáždění společnou schůzi Sněmovny lidu a Sněmovny národů k volbě prezidenta ČSSR.

V této chvíli pokládají všichni poslanci za svůj prvotní povinnost — řekl předseda FS — „upřímně poděkovat soudruhovi Ludvíku Svobodovi. Stejně jako všichni občané naší země vážíme si nesmírně i my, poslanci, jeho velkého celoživotního díla. Soudruh Ludvík Svoboda nebyl nikdy pouhým divákem života, jeho těsné spojení s pracujícím lidem předurčovalo jeho činy, na osudových křižovatkách dějin volil vždy správný směr.

Své osobní zájmy i zájmy svých nejbližších podřizoval soudruh Svoboda úsilí o štěstí svého lidu, boji za naši národní svobodu a státní nezávislost. Věrnost svému lidu osvědčil Ludvík Svoboda i poté, kdy před sedmi léty stanul po zásluze v čele československého státu. V úsilí o upevnění socialismu a prohloubení přátelství se socialisty ve všech zemích světa byl vždy věrným druhem soudruha Gustáva Husáka a jeho spolupracovníků, podílel se na uskutečňování závěrů XIV. sjezdu KSČ. Ludvík

Chvilé před velkým okamžikem

**SPARTAKIADNÍ PROUD OTVÍRÁ BRANU BORCŮ • PODMANIVOST STRAHOVSKÉ
ATMOSFERY • CO VŠECHNO DOVEDOU SLEDOVAT ŽENY • SYMBOLICKÁ KV.
TICE TŘEM AUTORKAM • LZE SROVNAVAT JEDINEČNÉ A NENAPODOBITELNÉ
SKLADBY? • JAK VLASTNĚ DNES A V NEDELI BUDE VELKÝ STRAHOV?**

PRAHA (stk) — Asi tak před rokem všechno začalo a teď jen několik hodin zbývá do vyvrcholení toho, co Čs. spartakiáda 1975 po všechny ty měsíce připravovala. Celý ten mohutný spartakiádní tok, který zaplavil všechny kraje naší republiky, se vlastně na pár okamžiků zastavil na Strahově i pod ním, a teď jen čeká na úder své hodiny — hodiny, která dnes otevře Bránu borců dokořán.

Otdolaná zkouška

Nicméně ani toto čekání nemohlo spartakiádní život v nejménším zastavit, i když třeba páteční dopolední zkoušky záloh byly nakonec odvolány. Což zřejmě svědčí jen o tom, že se tady stihlo všechno podstatně dříve, než věřili sami vedoucí skladeb, a nakonec i spartakiádní štáb.

Spartakiádní kouzlo

Čtvrteční a páteční generální zkoušky tedy stáhly oponu za čásem příprav, ovšem spartakiádní kouzlo už Strahov ovládlo na hektických pár dnů. Tak třeba jeden z praporečnicků tvořících v Bráně borců živou oponu Milan Šenkýřik spartakiáde propadl úplně. Je také jedním z nejpozornějších "diváků" na Strahově. Také k tomu má skvělou

si, že budu cvičitelem jen proto, že je to tu krásné a ohromné. Vůbec ze všeho obdivuji nejvíce skladbu učňovského dorostu."

Ženy sledují

Ovšem to spartakiádní kouzlo třeba ženy na ploše při plnění cvičení zase neovládne natolik, aby nesledovaly, co hlediště — jak se skládá ba libí. Nakonec aby ženy nedokázaly v každé situaci hodnotit svůj dojem. To by snad ani ženy nebyly. Za všechny to řekly cvičenky z Roundnice: "Moc nás těší, že diváci byli okouzleni barvitostí úborů a choreografií změn. To my velice dobře a pozorně sledujeme — i při cvičení z plochy." A pak ty roudnické ženy těší ještě jedno — že totiž jejich skládka vznikla právě v podřípské Roundnici. "Za to svým cvičením chceme dát symbolickou kytič všem třem autorkám."

pozici — všechno doslova na dosah ruky. A bez osychu se k tomu svému spartakiádnímu propadnutí přiznal: "Nikdy jsem tělovýchovně rád nedělal, teď ale vím, oč jsem vlastně přišel, spartakiáda mě pro tělovík upsala nadobro. Slibil jsem

Lze srovnávat, vybírat?

Diváci tedy dnes přijdou na první z hlavních spartakiádních dnů a budou hodnotit, vybírat, srovnávat, hájit své soudy, své názory. Je to nakonec právo každého diváka, ale naše oddělené zásadní soudy? Svým způsobem na to odpověděla estrávní cvičenka Jaroslava Lukošovičky — nemožné jednotlivé skladby srovnávat. Každá je svým způsobem jedinečná a nenapodobitelná. Nelze opravdu říci, zda skládka žen je lepší než cvičení mužů nebo svazarmu. Ženy na Strahov přinesly svůj půvab a krásu, muži zase sílu, rozhodnost a pevnost. Já sama posuzuji spartakiádu jako celek a jako celek budou oba dny překrásné. To ukázaly nakonec obě generálky. A už dojem z nich byl bez nadsázky nezapomenutelný."

Všichni na Strahov

Strahov tedy dnes otevře své brány a spartakiádní proud vykráčí ke svému velkému dvoudennímu finále K finále, za kterým vůbec nezůstane neviditelná ta mnohaměsíční práce násděných, zapálených lidí, kteří se na Strahov nedostali. Nemůže nevídátná zůstat — strahovská sobota a neděle bude totiž i jejich. Neboť v těchto dvou dnech bude spartakiádní plocha přesně stejně velká jako celá naše republika.

▲ NA PŘEDOLYMPIJSKÉM turnaji ed-nijentkářek v Moskvě vyhrála jk-ved autorkám 3:1 a ja-

